

Értekezési Helyzetek Október -
Szeptember

LELKIPÁSZTOR

1942. FEBRUÁR HÓ
XVIII. évfolyam 3. szám

TARTALOM:

CSEENDBEN ISTEN ELŐTT:

Papfi — gazfi. Szabó József.

A DOLGOZÓ SZOBÁBAN:

Lelkészi tudományos közvélemény. Dr. Gaudy László.
Egyházi esztendő a szószéken. Veöreös Imre.

ÖSSZEKULCSOLT KÉZZEL:

Imádságok a finn agendából. Joób Olivér. *Imádkozzunk együtt!* Harmati Béla.

SZÓSZÉKEN:

Harc az ellenség ellen. Nem szégyenülök meg. Dicsekedésünk Istenben. Matos Pál. — *Invocabit vasárnap.* Németh Károly*.

BÖLCSŐTŐL A KOPORSÓIG:

A legnagyobb ellenségünk. Halász Béla.

KATEDRÁN:

A korai vallástanítás problémája. Lehoczky Egyed.

MAGUNK KÖZÖTT:

Az ige átvétele és továbbadása. D. Kapi Béla.

ELTE
KÖNYVTÁR
SÓFISTÉNY

LELKIPÁSZTOR

EVANGÉLIKUS LELKÉSZI SZAKFOLYÓIRAT

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

D. KAPI BÉLA

elnökleto alatt

JÁROSI ANDOR
KARDOS GYULA

KEMÉNY LAJOS
MOLITORISZ JÁNOS

Felelős szerkesztő és kiadó:

TÚRÓCZY ZOLTÁN

MEGJELENIK MINDEN HÓNAP ELEJÉN

**Előfizetési ára egy óvre 10 pengő. Lévitáknak és segédlelkész-
nek 5 pengő, vallástanító lelkésznek 6 pengő.**

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Nyíregyháza, Luther-tér 14. szám.

Postacsekkszámla: 11.576.

Csendben Isten előtt.

Papi bűnök.

3. Papfi-gazfi.

I. Sámuel 2. 12, 17, 23—25, 27—29.

Halljuk is, de mondjuk is: „papfi-gazfi“. Ez a közmondás bizonyonnyal igazságtalan. Téves általánosítás. De hogy van benne igazság, az is bizonyos. A haraszt nem szokott szél nélkül zörögni. Nem minden papfi gazfi. De van papfi, aki gazfi. Akárcsak Hofni és Fineás.

Bűnük lényege az volt, hogy „Beliál fiai valának, nem ismerék az Urat“. Pap-gyermekek létükre semmi közösségük nem volt azzal az Istennel, akit apjuk szolgált. *Éltek* apjuk Istenéből, de *idegen* istent szolgáltak. Templom tövében éltek, de más lélek volt bennük. — A gaz-papfi bűnének mindig ez a lényege. Más az istene, mint az apjáé. Az oltárról néki csak a „kövérje“ kell. Egyébhez nincs köze. Beliál fia.

Éli fiai bűnének rettenetes a *következménye*. „Igen nagy volt azért az ifjaknak bűne az Úr előtt, mert az emberek megutálják vala az Úrnak áldozatát.“ Nemcsak magukat szennyezik be és apjukat szomorítják meg. Bűnük gyalázata az oltárra hull. Gonoszságuknak Isten ügye látja kárát. Miattuk Istent hagyják el a hívek. *Hitványságuk* helyett az *áldozatot* utálják meg az emberek. — Ma sincs máskép. A gaz-papfi nemcsak magát és szüleit gyalázza meg, hanem apja szolgálatát. Miatta az oltártól szoknak el, a templomból maradoznak el és az egyházat vetik meg a hívek.

Mi volt Éli fiai bűnének az oka? Hogy az ördög csábította őket, az bizonyos. Hatalmas győzelme az a sátánnak, ha parochiába férközhetik és papfit ejtethet meg. De ez fikarcnyit sem csökkenti Hofni és Fineás bűnét. A figyelmeztetésben nem volt hiány. 23, 24. vers. Csak éppen „nem hallgatának atyjok szavára.“ Ez viszont nem csökkenti Éli felelősségét. Többre becsülte fiait, mint Istent. 29. vers. Ezért volt erőtelen a figyelmeztetése. — Minden gaz-papfi a sátán áldozata. De ez nem mentsége. Az apa bizonyonnyal százszor is figyelmeztette. Mégse mondhatja, hogy „nem tehetek róla“. Isten külön megítéli mindegyiket.

Bizony papja vagyok a gyermekemnek is!

Bizony Isten a gyermekemnél is előbbrevaló!!

Bizony sokat kell imádkoznom a gyermekemért!!!

Szabó József
győri lelkész.

A dolgozó szobában.

Lelkeszi tudományos közvélemény.

Amikor egyházunknak három teológiai főiskolája volt, lelkészeink egymást gyűléseken ismerték meg. Megvoltak akkor is a főiskolai határok mellett a kerületi határok is s nagy általánosságban az a helyzet alakult ki, hogy úgy kerületi, mint teológiai főiskolai tekintetben megmaradt az egység gondolatának színtelen kihangsúlyozása mellett a hármas, illetőleg négyes tagozódás. Hogy ezek a különbségek nemcsak felületiek és tünetiek voltak, azt abból lehetett biztosan tudni, hogy pl. a dunántúli egyházkerületi lelkész, aki a soproni főiskolát végezte, első hallásra megismerte a tiszakerületi és Eperjesen tanult lelkész-társát.

Ebben az időszakban alig merült fel a lelkészi közvélemény, vagy a lelkészi tudományos közvélemény problémája. Egyházunk hivatalos és elhívott vezetői sok más kérdéssel voltak elfoglalva. Azok a lelkészek, akik a legrövidebb időn belül akartak jó lelkészi állásokat elnyerni, nem vártak sokáig s a tudományosan dolgozni akaró fiatal lelkészi kar is joggal reménykedett abban, hogy tudományos munkásságának elismeréseképpen elég rövid időn belül juthat katedrához valamelyik teológiai főiskolán.

A magyar protestántizmus teológiai és lelkészei ebben a korban megéreztek a liberális teológiai munkásság azon eredményét, hogy a különböző egyetemeken működő teológiai fakultások úgy az egyetemi hallgatóság, mint az egyetem tanácsa részéről nagy elismerésben részesültek. Ebben az időben nem volt ritka esemény az, hogy teológiai tanárok 4—6 doktori diplomával rendelkeztek s gyakori eset volt az, hogy teológiai előadásokat hallgattak nemzetgazdászok, jogászok, orvosok. Olyan híres teológusokról tudunk ezekből az időkből, akik hazájuk tudományos akadémiáin elnöki tisztségeket hordozhattak a közbizalom elismeréseképpen.

Erre a *multra* már alig emlékezik egyházunk mai lelkészi kara.

Ahogy többféle teológus működött ebben az időben egyetemes egyházunkban, nem kevésbé volt más a helyzet a hazai többi egyházak életében sem. Elegendő csak arra rámutatni, hogy a magyar református teológiai iskolák hallgatói a hön szeretett *alma mater*ükhöz, túl minden tudományos vonatkozáson olyan erőteljesen tudtak ragaszkodni, hogy itt a természetes elkülönülés sokkal erőteljesebb volt. E tétel igazolására elegendő csak a református énekeskönyv problémájára rámutatni és az olvasókat emlékeztetni az erdélyi református énekeskönyv körül lezajlott teológiai diskussiókra. De a hazai római katolikus

egyház is eléggé elkülönült egymástól püspöki egyházmegyék és szemináriumok elhatároló területei szerint s ez mindaddig tartott, míg a katolikus nagygyűléseket és a püspöki konferenciákat erőteljesen meg nem szervezték.

A magunk hibáinak és mulasztásainak elsősorba állítása után elmondhatjuk, hogy a hazai más keresztyén és keresztyény egyházaknál sem igen lehetett beszélni lelkészi közvéleményről és lelkészi tudományos közvéleményről. Az utolsó húsz évben hazánk keresztyénsége nagy mértékben megváltozott s napjainkban a lelkészi tudományos közvéleménynek szüksége bizonyára mindegyik egyháznak akut kérdése.

A magyar evangélikus egyháznak legkönnyebb a helyzete a kérdés szempontjából. Egy teológiai főiskolánk van, melynek tanárai egyházegyetemi megállapítás szerint lelkiismeretes céltudatossággal végzik a lelkész-nevelést. Fiatalságunk teológiai keresztmetszetét soproni jelzővel lehet illetni. Meg kell állapítanunk azt, hogy ennek a teológiai főiskolának egyik-másik évfolyama olyan kiváló növendéksereggel gazdagította egyházunkat, amilyen értékes évjáratokat a három teológia alig adott. Azt is látni kell, hogy túl a generáció és az öregedés kérdésein, az ezen főiskoláról kikerült lelkészi kar teológiai és tudományos gondolkodás ismérve tekintetében inkább homogénnek nevezhető, mint az ellenkezőjének.

De a teológust nemcsak a teológiai iskola és tanárok nevelik, hanem nevelik a külföldi főiskolák, segédlelkészi évek, gyülekezeti adottságok, öntudatosan, vagy ötletszerűen olvasott könyvei, társasága és az élet többi kiismerhetetlen hatalmai, amelyek mind részt kérnek abból a munkából, hogy ki mennyire és hogyan formálta a lelkészt. A múltban sokan voltak olyan derűlátók, akik abban a meggyőződésben éltek, hogy ennyi ágból ható hatást is harmóniába lehet hozni és hittek a szintézisben. Napjainkban lelkészi karunkra nevelő hatást gyakorolnak még a népi mozgalmak elméleti és gyakorlati vonatkozásai s az ezekből európai sorsdöntő kérdésekké nőtt események.

Minden megemlített mozgalomnak irodalma és tudománya van s az ezekben való bűvárkodás csak azzal a veszéllyel fenyeget, hogy amennyire elmélyül valamelyik lelkész ezekben a tudományokban, természetszerűen hanyagolja el teológiai munkásságát s ha az első években még elédegel teológiai emlékeiből és igyekszik becsületesen a maga személyében harmonizálni régi és új problémáit, idő multával mind nehezebbé, vagy egyenesen megoldhatatlanná válik ez a feladat.

D. Dr. Martin Dibelius: Wozu Theologie? c. kis tanulmánya ebből a helyzetből kiindulva foglalkozik azzal a problémával, amely a hazai evangélikus egyház előtt sem lesz ismeretlen és amely a fentebb megadott sorokkal egyezik. Alaposnak lehetne nevezni azt a jóslást, hogyha a szellemi élet fejlődése abban az irányban s olyan irányokban halad, mint ahogy napjainkban

s eddig megtapasztalhattuk, egységről mind kevesebb joggal beszélhetünk.

Mivel még időnk van s lehetőség adatik számunkra, hogy legbensőbb ügyeinkkel foglalkozhassunk, talán az alább következők szolgálhatnak az egységes tudományos közvélemény kialakítását.

Fel kell ismerni a teológiai exkluzivitás veszélyeit. Túlzottan egyoldalú s uniformizáló tudományos teológiai munkálkodásunk eleve lemondott azokról, akikre az egyháznak szüksége van. Sokat beszéltünk arról, hogy miképpen kellene gyülekezeteinket fegyvelmezni s e helyett az történt, hogy néhány lelkész személye indexre került. Hogy ez mennyire nem volt szerencsés cselekedet, azt abban látni, hogy napról-napra fogy a teológiával tudományosan foglalkozók száma. Egy kezünkön meg lehetne számolni azoknak a lelkészeknek számát, akik még kommentárokat olvasnak és így készülnek igehirdetői szolgálatukra.

Bátor eszmecserét kellene kezdeni a nyilván nem homogén, vagy egységes teológiai felfogást valló teológiai csoportok tagjai között. Nem kell attól félni, hogy őszinteséghiányban s beszédiszonyban szenvednek azok, akik tudnak még valamit és van mondanivalójuk.

Mozgalmi keresztyénségünkben személyi revíziót kellene tartani. Túl sokan érvényesültek lelkészeink közül olyanok, akik hű emberei voltak a mozgalmaknak s tisztelői a mozgalmak vezetőinek s teológiai tudás és tanultság hijján olyan állásokban végzik felelősségteljes munkájukat, ahol nemcsak az építés a fontos, hanem a tudományos felkészültség is.

Bizonyos mértékig revízió alá kell venni az egyházunkban hatalomra jutó modern pietizmus módszereit s gyülekezet s emberformáló tevékenységeit s meg kell figyelniük a végső eredményeket is. Azt t. i., hogy ennek az irányzatnak végső kicsapódásai következtében hányan jutnak olyan kis egyházi közösségekbe, amelyek még csak barátságtalansági viszonyban sincsenek egyházunkkal szemben.

Az evangelizációról elhangzott megjegyzések és értekezések nem akarták kihangsúlyozni azt, hogy a pattanásig feszült idegállapotban élő európai ember ma sokkal könnyebben reagál az evangelizáció idegekre utazó hatásaira, mint máskor s az eredmények mérlegelésénél vegyük számításba ezt a tény, már csak azért is, mert a mostani időket bizonyára közülünk senki sem kívánja állandó időnek, s mindenki hiszi ennek átmeneti jellegét.

Teológiai tanításunk túl apodiktív, a gondolkodásra nem ad elegendő időt s a kibeszélésekre nem találunk elegendő alkalmat. Szószéki igehirdetésünk nem is hiszi el, hogy a hívőnek is volna szava ahhoz, amit hallott. Egyházi adminisztráciánk túl centralisztikus s túl elnökségi, azaz alig adatik alkalom arra, hogy gregáriusok beletekinthessenek nemcsak az aktákba, hanem csak a tárgyaláson levő ügyekbe.

Ezek az utalások majdnem azt állítják, hogy egyházunk életében némely vonatkozásban eleve lemondtunk a tudományosság követeléséről, vagy le nem becsülhető jelentőségéről. Sokan vannak már olyanok, akik a lelkész szellemi nívóját nem is kívánják fejlettebbnek, mint amilyen egy jószándékú diakonus, vagy biblia-iskolát járt ifjú teológiai és tudományos gondolkodása szokott lenni.

A magyar evangélikusság és a magyarországi evangélikusság ma már tudatukban két különválni akaró csoport. Azok, akik az előbbihez akarnak tartozni, miért nem szánják rá magukat a teljes függetlenség gondolatára teológiai tekintetben. Kí kell mondanunk azt, hogy a magyar ember tudományos okokból teológiai hűtlenség elkövetésére sohasem lett volna képes s a magyar fajta szellemes, merészen gondolkodó, fantáziadús látása miatt határozottan arra való volna, hogy önmaga számára maga fogalmazza meg teológiai tételeit: tudományos komolysággal s a magyar lélek helyesnek tartott szabadságával. Jól emlékszünk, mi régebbi teológusok arra, hogy az utolsó 50 évben elhalt teológiai tanáraink közül többről állapította meg az irodalomtörténeti nyilvánosság azt, hogy a magyar írás tekintetében mindenki felett állnak. Ezek közül némelyik kiváló teológiai könyvet is írt, de ezeket a műveket magunk igyekeztünk a feledés fátyola alá vonni. Remélni kell azt, hogy a mai lelkész és teológus táborban vannak hasonló értékek, akik a kellő foglalkoztatás esetén ugyanilyen tevékenységre alkalmasak lesznek.

Majdnem tapasztalatból lehet azt állítani, hogy Barth Károly teológiai állításait jobban fogalmazták meg magyar területen, mint a szerző közvetlen táborában lévő német, vagy francia nyelven beszélő teológusok. S bár hazánkban az újreformátori teológiának inkább követői vannak, mint művelői, joggal lehetne várni azt, hogy akad valaki, aki igen világos, mindenki számára érthető s tudományos rendszerről le nem mondott rendszerességgel tud egy dogmatikát megírni, főként azért, mert tekintettel tud lenni olvasóira. S ha megtanulnának az európai nagy gyakorlati teológusok magyarul, a magyar protestáns ígehirdetés anyagát megismerve, sokkal jobb homiletikát és katechetikát írnának, mint amilyeneket eddig írtak.

Érdektelenül hallgatjuk és olvassuk mindig azokat az írásokat, amelyek túlon túl kihangsúlyozták a teológia tudományos jellegét, vagy megfosztják a teológiát a tudományosság jelzőjétől. Sem a lényegben, sem a címünkben nem ebben a fogalmazásban foglalkoztatott a kérdés, hanem kizárólag abból a szempontból, hogy a magyar evangélikus lelkészi kar meglévő lelki értékei mellett hogyan tudna a szellemi magasság olyan régióba felemelkedni, hogy ebben az elragadtatásban iránytűje továbbra is az evangélium maradjon, de beszéde és mondanivalója mégis csak több legyen, mint az elhasznált kánaáni nyelv közismert szóbősége, amelyben túlzottan sokszor szerepel a csodálatos,

a misszió, az evangelizáció stb. szavak s amelyek nekünk lelkészeknek teológiai helyzetünk szerint vagy mol vagy dur akkor-dokat műzsikálnak, de hallgatóinknak esetleg csak olyan szavak, mint Mardókeus, vagy jebuzeus stb. Úgy érezzük, hogy mindenkinek lépnie kellene egyet előre s meg kellene ragadni a szellemi előbbrejutás lehetőségeit. A cselekvési sorrend körülbelül így festene: maradjunk szolgálatunk végéig gondolkodó és gondoló-olvasó teológusok, minden alkalmat fel kell használni annak érdekében, hogy adminisztratív gyűléseink helyett lelkészek teológiai kibeszélésére alkalom adassék, egyházi szolgálattal érintkező minden tudományos területet búvárkodni kell olyan sorrendben, ahogy arra lehetőség kínálkozik s ami nem utolsó sorban fontos, tanulja meg a teológus és lelkész azt, hogy meg kell hallgatni nekünk is rengeteg embert tanítás és előadás közben, akiktől mind tanulhatunk.

Igy látszólag még bonyolultabb kérdés lesz a lelkészi tudományos közvélemény kérdése. Csak látszólag. Valóságban a sokat tanuló, sokat hallgató és sokat olvasó ember, aki gondolkodva és figyelemmel végzi ezen tevékenységeit, evangéliumi elkötelezettségéből következően tudományossága csak konstruktív módon fejlődik s válogatásban olyan finom részletekre is tekintettel tud lenni, mint a szomszéd lelkész társa s minden pályatársa. Az az evangélikus lelkész, aki Werner Elert munkáit olvassa mindazokkal egységben érzi magát, akik hasonlóképpen elővassák a szerző könyveit. Aki Mályusz Elemér előadásait és könyveit ismeri történelmi tekintetben azonos módon gondolkodik. Aki Böhm Károly írásain keresztül tanult meg gondolkodni, nagyon sok magyar protestáns emberrel ért egyet.

Állítólag Luthertől származik ez a mondás: azzal telik el életünk, hogy válogatunk a jó és rossz könyvek között. Majdnem ez a punctum saliens. Azt feltesszük mi lelkészek egymásról, hogy a vonatban nem olvasunk 24 filléres sárga könyveket, és elhisszük egymásról azt is, hogy nem detektív regények olvasásával akarjuk magunkat naponként álomba ringatni, s azt is reméljük, hogy nem vezércikkek adják meg a vasárnapi igehirdetéshez az ötletet.

Dr. Gaudy László.
Budapest.

Egyházi esztendő a szószéken.

Hetvened vasárnap.

A vasárnap jellege. E vasárnapkal belépünk a böjt előcsarnokába. Hetvened, hatvanad és ötvened vasárnap már arccal Krisztus kereszttje felé fordul. Ezen az általános megállapításon túl többet nem mondhatunk, a mai vasárnap jellege nem alakult ki határozottan.

A szószéki ige (Fil. 1:27—2:4) **jelentése.** Alapigénk **apostoli intés a filippi gyülekezetnek, adott helyzetében.** Figyelmeztetése két irányban mozog.

1. Az evangélium ellenségei támadják a gyülekezetet. Ez szenvedést és harcot hozott a gyülekezet tagjaira.

Egységes arcvonalat az ellenséggel szemben! — ez az egyik, amit Pál apostol hangsúlyoz (27. v.).

A Krisztusért való szenvedés az Istentől van, az üdvösségnek a jele, és kegyelem (szabad Urukért szenvedniük), ez a másik, amivel Pál vigasztal (28—29. v.).

És végül a harmadik (30. v.): *Ugyanilyen küzdelem jut osztályrészül az apostolnak is.*

2. A másik irányban a keresztyén ember és gyülekezet életének alfáját és ómegáját tartalmazza az intés: *Legyetek egyek a szeretetben!* (2. v.) Ez pedig nem csupán érzést, sokkal inkább valóságos lemondást önmaguk igényeinek érvényesítéséről, az önzésnek, hiúságnak, irigységnek és vetélkedésnek megtagadását követeli (3—4. v.).

Az ige első üzenete ma nagyon légtüres térben hangzik a szószékről. Nem mintha nem lenne Krisztus gyermekeinek sorsa közöttünk is a világ gyűlölete! Hanem azért, mert hiányoznak az igazán hívők, akik mindig kihívják a hitetlenek ellenmondását. — De függetlenül a mi komoly vagy komolytalan keresztyénségünktől: Isten elhozhatja reánk egyetemlegesen az üldöztetés idejét. Ki tudja, ezzel az igével nem éppen erre akarja-e felkészíteni magyar evangélikus gyülekezeteinket?

A másik üzenet ma ugyancsak meglehetősen távoli, de éppen ezért aktuális. A gyülekezet a mi népünk számára „egyházközség“, jogi szervezet a vallásos élet biztosítására és a vallásos igények kielégítésére. Textusunk rámutat az elfelejtett újszövetségi felfogásra és gyakorlatra: a gyülekezet testvéri közösség, a „szentek közössége“, a szeretetnek és szolgálatnak mindennapi alkalmá.

A szószéki, oltári (Lukács 10 : 38—42) és délutáni (Jer. 9 : 23—24) ige egysége. Egy a szükséges dolog: a kegyelmező és ítélő Úrnak megismerése (ószövetségi ige), vagyis Jézus igéjének hallgatása (evangéliumi perikópa), de ez az üldöztetés küzdelmét és a szeretet gyakorlását jelenti (epistola).

Hatvanad vasárnap.

A vasárnap jellege nem forrott ki. Az eisenfachi perikópákban mindezenre visszacsendülnek az ógyházi perikópák (Lukács 8 : 4—15 és II. Kor. 11 : 19—12 : 7) alaphangjai: Isten igéjének és az ige szolgájának sorsa.

A szószéki ige (Fil. 1 : 12—21) jelentése. Egy idegen város börtönéből írja Pál apostol e verseket az érte aggódó filippi gyülekezetnek. A szakasz egyes verseinek értelmezésénél bizonytalankodó és különböző az exegéták vélekedése. Az azonban bizonyos, — és ez elég az igehirdetőnek —: ez a szakasz megmutatja — nagyon valóságos és nagyon komoly élethelyzetben, hogy Pál apostol számára Krisztus minden. Fogság, irigység, mártírimum: mit számít! Egy a fontos: Krisztus és az Ő ügyel!

Ha mármost közelebből nézzük a perikópát, a személyes tartalmú közlés első megállapítása: Pál fogsága az evangélium ügyének előmenetelére, javára lett. Mindenekelőtt közvetlen környezetében (a praetoriánus gárdában vagy a császári helytartó házában?), azután ezek útján mások

között is (13. v.), végül a helybeli gyülekezetben: Pál fogsága láttán több-
 beň bátrabban merik hirdetni az igét (14. v.). Igaz, némelyek ezt Pál iránt
 érzett rosszakaratból és irigységből teszik. De ez nem bántja az apostolt.
 Az ilyesféle, személyével kapcsolatos sérelmek eltörpülnek a tény előtt:
 hogy Krisztust prédikálják. Annyira nem bántja ez, hogy örvideni tud
 szívből Krisztus ügye előremenetelének (15—18. v.) — *Egy ember, akinek
 a legnehezebb sorshelyzetben és rosszindulat tűzében is csak Krisztus ügye
 fontos!*

De mi lesz övele, Pállal? Ez a kérdés kerül Pál elé és erre feleletet
 vár a remegő filippi gyülekezet. Így érkezünk el a személyes közlés másik
 megállapításához: *Akármit hoz a jövő, szabadulást vagy mártírhalt, min-
 den üdvösségére* (minden javukra van azoknak, akik Istent szeretik, Róm.
 8:28) és *Krisztus dicsőségére lesz* (19—20. v.). A „semmiben meg nem
 szégyenülést“, a halálig való kitartást Krisztus mellett, nem saját erejének
 vagy hősiességének tulajdonítja Pál, hanem az érte imádkozó gyülekezet
 könyörgésének, és különösen: Isten Lelke művének (19. v.). „Vágyódó várás
 és reménység“: nem több ennél a bizonyossága (20/a. v.). — *Ime, egy ember,
 aki életét és halálát „Krisztuson át“ nézi* (21. v.).

Ne féljünk gyülekezetünknek megmondani: Nem vallási túlzással,
 rajongó fanatizmussal állunk szemben. Nem is csupán kiváltságos „szen-
 tektől“ kívántatik ez meg. Krisztus ugyanilyen *totális* igénnyel lép elénk.
Minden akar lenni számunkra Ő és az Ő ügye. Életünk, szolgálatunk,
 örömrünk tartalma és halálban is nyereség.

**A szószéki, oltári (János 11:20—27) és délutáni (Ámos 8:11—12) ige
 egysége.** Krisztusban van a halált-győző élet: ez az evangéliumnak és
 epistolának összecsendülő tanítása. Ezért a Róla szóló igének előremenetele
 mindennél fontosabb (epistola). Ezért nem lehet nagyobb hiány, mintha
 az Isten igéje elhallgat (őszövetségi ige).

Ötvened vasárnap.

A vasárnap jellege. „Estomihi“ nevét a vasárnap a régi introitusból
 kapta: 31. zsoltár 3—4. verséből, mely *könyörgés szabadításért, megváltás-
 ért* (Fendt).

Az ógyházi evangéliumra (Lukács 18:31—43) tekintve: első alka-
 lommal csendül fel az egyházi év folyamán, közvetlenül böjt küszöbén:
ige a keresztről.

A szószéki ige (I. Kor. 1:21—31) **jelentése.** *Három mondatba* foglal-
 hatjuk alapigénket: 1. *Tetszett az Istennek, hogy a keresztről szóló prédi-
 kációban adja az üdvösséget.* 2. *Istennek ez a cselekedete a világ minden-
 féle „bölcsességével“ szemben áll és hitet követel.* 3. *Istennek, e világ böl-
 csességét és előnyeit megvető magatartását bizonyítja a gyülekezet össze-
 tétele is.*

Az 1. mondathoz: Isten a teremtés munkájában kinyilatkoztatta
 magát. Ezen keresztül az ember *értelmével* megismerhette volna Istent
 és akaratát. Az ember azonban visszaélt ezzel a kinyilatkoztatással: (21/a.
 v. — v. ö. Róm. 1:19—23). Most az Isten más, az emberi bölcsességgel
 ellentétes utat választott: a megfeszített (és feltámadott! — e kettő elvá-
 laszthatatlanul összetartozik) Krisztusban nyilatkoztatta ki magát, a

keresztben mutatta meg magát és a keresztben, a keresztől szóló igehirdetésben rejtette el a „megtartást“, az üdvösséget (21. v.).

A 2. *mondathoz*: Ilyetén prédikáció azonban az embernek „bolondság“. Ez volt a zsidóknak, akik ellenségeit lábbal tipró diadalmas Messiást vártak és e helyett a nyomorultul, az utolsó bűnösök halálával halt fájdalommal férfiát látják. A görög ember értelmével akart az Isten titkaiba hatolni; a keresztől való beszél pedig értelmének felfoghatatlan, megmagyarázhatatlan. Ma sincsen másképp: a természetes emberi ész és a világ modern bölcseségének a keresztől való beszéd ostobaság (22—23. v.).

A keresztől való igehirdetést semmiféle értelmi belátással elfogadni nem lehet. Csak *hittel*. De a hit számára a megfeszített Krisztusról szóló prédikáció *többé már* nem bolondság, hanem az Istennek csodálatos *üdvözítő bölcsessége*, — többé nem semmitmondó, emberi vélekedés, hanem az Istennek üdvösségre vivő *ereje* és hatalma (18., 21/b., 23/a., 24., 25. v.).

Tetszett az Istennek, hogy kegyelmének kinyilatkoztatását és az üdvösséget elrejtse az emberi bölcsesség elől s azoknak adja, akik a keresztől szóló igehirdetésben — annak minden látszólagos dőresége, semmitmondása és jelentéktelensége ellenére, — hisznek.

A 3. *mondathoz*: *Világos példán szemlélhetjük* Istennek e világ bölcsességét, sőt általában egyéb értékét is megvető magatartását. Mert ez megnyilatkozik abban is, hogy *kiket* hív el hitre, azaz az Ő gyülekezetébe. Lám, a korintusi gyülekezetben kevesen vannak e világ szerint bölcssek, hatalmasok, előkelő származásúak. Isten inkább a senkiket, a kicsinyeket, a jelentékteleneket, a gyengéket hívta el (26—28. v.). Ahogy Jézus is imádkozik: „Hálát adok Néked, Atyám, hogy elrejtetted ezeket a bölcsék és értelmesek elől és a kisdedeknek megjelentetted“ (Máté 11: 25). S ahogyan Jézus is a bűnösökhöz, szegényekhez, elveszettekhez hajolt le.

Miért e hihetetlen megcsúfolása és félredobása minden e világi nagyságnak, értéknek, előnynek az Isten részéről? Az Isten *így töri meg az ember büszkeségét*. Így semmisíti meg azokat, akik saját erejükre és bölcseségükre támaszkodnak, még ha vallási, erkölcsi erejükre, bölcseségükre is (28/b. v.). Hogy ne dicsekedjék *Öelötte* egy test sem! (29. v.) — Az üdvösség Isten kizárólagos kegyelméből a miénk, nem hivatkozhatunk semmiféle földi előnyünkre, értékünkre, érdemünkre: ez rejlik ezen versek mélyén. Mindaz, amivel a hitre, üdvösségre hívott ember „dicsekedhetik“: igazság, szentség, megváltottság, mind—mind a Krisztusban adatott, a Krisztusban az övé (30—31. v.).

Megint súlyos textus van előttünk. Akinek számára azonban több üres frázisnál a sokszor emlegetett mondas: „Evangélikus egyházunk a kereszt egyháza“, — az boldog lesz, hogy erről az ígéről beszélhet. Mert ebben az ígében a *keresztől való beszéd zendül meg az üdvösség egyedüli útjaként*, — *megbotránkoztató, ellenmondást kihívó, minden emberi bölcseséget és öngigazságot letörő keménységben*. Éppen mondanivalójának ezzel a hihetetlen élességével és megdöbbenésével állít *döntés elé: tégy le minden emberi próbálkozásról, bölcseségről és hidd, csak hidd el a bolondságot: Krisztus keresztjében készen van üdvösséged, a megfeszített és feltámadott Krisztus neked Istentől váltságod, szentséged, igazságod*.

Megjegyzés: Fendt helyesen figyelmeztet arra, hogy textusunkból nem lehet ítéletet kovácsolni filozófia, természettudomány, technika, művé-

szet és általában a kultúra ellen. Mindez nagyon is szükséges e világ érdekében. A hangsúly ellenben arra esik: ezeken keresztül nem lehet elérni az Istenhez és az üdvösséghez. Oda csak az igehirdetés „bölcsége” vezet. S csak azok jutnak el, akik *Isten előtt* eldobják minden e világi értéküket.

A szószerzői, oltári (Márk 10:35—45) és délutáni (Jer. 8:4—9) igegyisége. Az üdvösséget Jézus váltságáhalála adja, mely minden emberi értelemlen felette van: mondja az evangélium is, epistola is. Az ószövetségi ige üzenete: Térjete meg az Úrhoz és az Ő igéjéhez.

Invocabit vasárnap.

A vasárnap jellege. Hamvazószerdától húsvétig tart az egyházi esztendő böjti időszaka, Jézus szenvedéséről való emlékezés ideje. Az ókori keresztény egyház a közbeeső vasárnapokat nem tekintette a böjti időhöz tartozónak, mert a vasárnap mindig örömnappal (Jézus feltámadása). Ennek megfelelően a szenvedéstörténet nem szerepelt a vasárnapok perikópái között. — A böjti vasárnapok perikópáinak kialakulásánál számottevő, — ha nem is kizárólagos, — tényező volt a húsvéti kereszteléssel kapcsolatos exorcizmusra, ördögűzésre való tekintet. Több perikópa Jézus harcát mutatja a sáttánnal és győzelmét felette.

Jelen egyházi gyakorlatban böjt vasárnapjai is kapcsolatba kerültek a passió gondolatával, de azért böjt történeti multja figyelmeztessen bennünket arra, hogy nem kell minden vasárnap Jézus szenvedését erőltetetten belemagyarázni textusunkba, ha abból nem adódik.

Az első vasárnap nevét — a következőkhöz hasonlóan — az ősi *introitus*-ból nyerte (91. zsoltár 15/a. 16/a. v.): „Segítségül hív majd engem . . .” A nap óegyházi evangéliuma: Jézus megkísértésének története (Máté 4:1—11).

A szószerzői ige (Zsid. 4:15—16) jelentése. A Zsidókhoz írt levél Jézus Krisztust az ószövetségi kultikus életből vett hasonlattal úgy állítja elénk, mint az igazi és örök *Főpapot*, aki önmaga feláldozásával megszerezte számunkra a bűnbocsánatot és megnyitotta az utat az Istenhez. — Perikópánk ezt az alapgondolatot továbbfejti, *Jézus ma végbemenő főpapi szolgálata* mutat rá: *közbemjárására az Istennél.*

Közelebbről: Jézus a mi testünket és vérünket öltötte fel (2:14) és végigharcolta mindazokat a kísértéseket, melyekben nekünk, embereknek részünk van. *Minden* kísértést megkóstolt, de büntelen maradt. Legközelebbről ismeri hát az emberi erőtlenséget. Ezért tud együttérezni velünk nehézségek és kísértések idején. (15. v.)

Ha *ilyen* Főpapunk van a mennyben az Isten jobbán, forduljunk Hozzá minden szükségünkben bizodalommal. Ő csupa kegyelemmé tette az Isten trónját. Most is megadja a szükséges időben az Isten kegyelmét és segítségét. (16. v.)

Igénk az egyházi esztendőbe két erős szállal is belefónódik. Egyrészt Jézus megkísértésére utal. Másrészt mélyen összecsendül az *introitus* üzenetével.

Perikópánk egyébként az Újszövetségnek szinte *páratlan* helyét nyújtja. Páratlan bátorítását ne rejtjük el a kísértések és nyomorúságok között vergődő emberek elől!

A szószerzői, oltári (Máté 16 : 21—26) és délutáni (I. Mózes 22 : 1—14) ige egysége. Az evangéliumot és epistolát Jézus szenvedésének és megkísértésének gondolata fűzi össze. Az ószövetségi igében is vannak vonások, amelyek sejtelmszerűen utalhatnak Jézus szenvedéstörténetére.

Veöreös Imre
Győr.

Összekulesolt kézzel.

Imádságok a finn agendából.

Igehirdetés utáni imádságok.

Hetvened vasárnap.

Szerető mennyei Atyánk! Add nekünk kegyelmedet, hogy elveszük ezt a világot és annak hiúságát s mi egész életünkben hűségesen kövessük a Te Fiadat, a Jézus Krisztust, a mi Megváltónkat. Óvj meg minket a büszkeségtől és hamis önbizalomtól s tarts minket alázatosságban, hogy mi egyedül a Te kegyelmedben bizakodjunk és kegyelmed erejével állhatatosan higgyünk Benned és végül elnyerjük az örök életet. A mi Urunk Jézus Krisztusért kérünk. Ámen.

Hatvanad vasárnap.

Úristen, mennyei Atyánk! Hálát adunk Neked, hogy szent Fiad, a Jézus Krisztus által szent beszédedet elhintetted. Könyörgünk Hozzád: munkálkodj bennünk Szentlelkeddel, hogy szorgalmasan hallgassuk igédet, őrizzük meg jól a szívünkben és teremjünk gyümölcsöt békességgel, hogy ne uralkodjék fölöttünk a bűn, hanem a Te erőddel el tudjuk azt nyomni és minden szorongatásunkban a Te segítségében bizakodjunk. Ámen.

Ötvened vasárnap.

Hálát adunk neked Úr Jézus Krisztus, hogy nem azért jöttél e földre, hogy neked szolgáljanak, hanem, hogy Te szolgálj és életedet adjad váltásul sokakért. Add, hogy mindig emlékezzünk tanításodra, hogy aki szereti az ő életét, elveszti azt, valaki pedig elveszti az ő életét, az megtalálja azt. Add, hogy kövessünk Téged szenvedésben és halálodban, hogy Veled együtt élhessünk a Te dicsőségében. Kapcsolj össze minket egyre jobban a Te igéddel, hogy híven küzdjünk életünk útján és végül elnyerjük az igazság hervadhatatlan koszorúját. Ámen.

Invocabit vasárnap.

Hálát adunk Neked Úr Jézus Krisztus, hogy miérettünk nyomorult bűnösökért a Te szerelmedből kínos kereszthalált szenvedtél, legyőzted a bűnt és halált, s feltámadásoddal örök életet szereztél nekünk. Tégy minket is alkalmasakká, hogy szenvedjünk Veled, eljussunk a győzelemre

és bemeheessünk a Te aicsőségedbe. Órizz meg minket minden büntől, hitetlenségtől és engedetlenségtől és mikor kísértések szorongatnak, Te állj mellénk erőddel, hogy mi szentül éljünk s megtisztulva minden testi és lelki tisztátalanságtól, örökké szolgáljunk Néked. Ámen.

Közli: Joób Olivér.

Imádkozzunk együtt!

Havi aranymondásunk: Tisztábbak szemeid, hogysém nézhetnéd a gonoszt. Habakuk 1, 13.

Február 7. — *I. Korinthus 2, 1—16.* — A fejezet első öt versében az eredményes igehirdetés titkát tárja fel az apostol. Jól teszi minden keresztyén igehirdető, ha felfigyel az itt közölt négy arany szabályra: 1. Ne szóvirágokkal ékeskedj! 2. Hirdesd a megfeszített Krisztust! 3. Légy állandóan tudatában saját erőtlenségednek és tehetetlenségednek! 4. Nem emberi meggyőzni akarás, hanem az erőtlenekben erővé teljesedő Szentlélek termi a gyümölcsöket. (Olvasd: II. Kor. 12, 9. 10.)

Február 14. — *I. Korinthus 3, 1—15.* — Pál távozása után Apollos lett a korinthusi gyülekezet lelki vezetője. Tünelmes tehetségű fiatal ember, hitbéli képzettsége azonban hiányos. Ékesszólásával ennek dacára elkápráztatja a korinthusiakat. — Pál éles szeme azonban távolról is észreveszi, hogy Apollos igehirdetésében háttérbe szorul a Krisztus keresztje, ellenben túlságosan előtérbe kerül az igehirdető személye. Vele polemizál Pál korinthusi első levelében. Az Apollos túlon túl megnövekedett tekintélyét igyekszik ellensúlyozni. Méltán félti tőle szép reményekre jogosító korinthusi gyülekezetét.

Február 21. — *I. Korinthus 3, 16—23.* — Rendszerint az igehirdető is hibás abban, ha Krisztus személye helyett, az ő saját személye kerül középpontba és lesz bálványozás tárgya. (Olvasd: Lukács 6, 26. v.) Ott szokott ez bekövetkezni, ahol az igehirdető túlságosan az emberek „szájáize“ szerint beszél. Hibáikat legyezgeti és nem követeli határozottan a megtérést. Mulasztást követ el az igehirdető, ha a bálványozásra hajlók szertelenségét nem hűti le azzal a Pál apostoli vallomással: A bűnösök között első vagyok én! (I. Tim. 1, 15. — Olvasd: Cselek. 10, 25. 26. v.) Olyan igehirdető kevés akad, aki a Krisztusért hajlandó volna saját „népszerűségét“ feláldozni!

Február 28. — *I. Korinthus 4, 1—7.* — Mikor az igehirdető önönmagát, az „emberit“ tolja előtérbe Krisztus helyett, annak az az átkos következménye szokott lenni, hogy a gyülekezetben is lábra kap ez a veszedelmes „emberi“ (értsd alatta: „istenivel“ ellentétes) gondolkodás. A korinthusiak összehasonlításokat kezdenek tenni Apollos és Pál között. Persze az aranyat nem tudják megkülönböztetni a sárgarézttől. Mérlegre teszik képességeiket. — Pál reámutat arra, hogy minden képesség Istentől jön, tehát nem lehet kérdés indító oka. (7. v.) Különbösen is Isten ítélőszéke előtt nem a ragyogó képességek, hanem a „hűség“ lesz a döntő (2—6. v.).

Adjunk hálát:

1. Hogy a kisebb darab kenyéren és szűkebb adagokon keresztül is Isten üzen nekünk. (Máté 6, 33. — 7, 7. — Filippi 4, 12.)

2. Hogy Isten kegyelme hó és jég között is mindeddig megtartotta orosz földön küzdő katonáinkat.

3. Hogy Urunk egy újabb 10 esztendő kezdetén a B. M. tagjait új munkára hívja és küldi el. (János 15, 16.)

Tegyünk bűnvallást:

1. Hogy bennünk is sok még az apolloi vonás (önmagunk közép-pontba állítása, dicsekvés, bűnös voltunk el nem ismerése, mások le kicsinylése.)

2. Hogy megközelítőleg sincs bennünk annyi buzgóság és önfeláldozás Krisztus ügye iránt, mint amennyit a világ fiai felmutatnak saját eszméik és céljaik iránt!

Könyörögjünk:

1. Hogy Isten e háborúból nevének dicsőségét és Országának diadalát hozza elő.

2. A nagytarcsai, orosházi és budapesti népfőiskolákért. Sréter Ferenc és Csepregi Béla evangelizációs szolgálataiért.

3. Azért, hogy a **Lelkipásztor** olvasói felismerjék a közös imádkozás roppant fontosságát és szombat esténként (vagy a hét más napján) éljenek a közös imádkozás Isten-nyújtotta drága alkalmával!

Harmati Béla
ősgárdi lelkész.

Szószéken.

Hetvened vasárnap.

Fil. 1, 27; 2, 4.

1. Szövegmagyarázat.

(27. v.) Mónon = csak egyet: politeüesztai synonymája peripatein; itt a mennyek országára mutat, amelynek a keresztyének hitben már a földi életben is polgárai (Barth); Lucken: „folytassátok a gyülekezeti életet...”; Schlatter: „igazgassátok a gyülekezetet...“ Eredeti értelmezés szerint a fenti ország alkotmánya szerint kell élniök. — A méltó életmódból nem vezethető le az ember méltósága, amelyet maga az evangélium, Istennek kegyelme is kizár. — A fő ige: megálljatok; úgy a 27., mint a 28. v.-ben ezen áll a hangsúly; u. i. ellenségeik vannak és félős, hogy hitükben az ellenséges nyomás következtében meginognak. Méltónak lenni tehát ezt jelenti: erősnek, megingathatatlanak, gerincesnek, hitvallónak lenni. Az alap, a fundamentum, hol megállniok kell, az evangélium. Pál Rómában ellenségek között él. Amikor az atyafiak veszélynek kitett életére gondolnak, el ne felejtsek, hogy ők is veszélyben vannak. — Nincsen okunk arra, hogy a pneüma alatt ne a Szent Lelket értsük. (Ezzel szemben Lucken pld. a pusztán emberit hangsúlyozza ki: „egy lelkesedéstől vitetve...“) Ezzel szemben következik a miá psziché. A Szentlélekben való egység egy

adottság, az emberi lelkek egysége pedig egy feladat. Az első megelőzi a másodikat. — A harc nem egyesek vagy csoportok ellen folyik, hanem az evangéliumért. A keresztyén nem harcolhat senki ellen, hanem csak a hitért; ez harcot jelent elsősorban önmagunk ellen. — Nem az én hitem, hanem pisztisz ton eüangelion (gen. sübj!). — Nem a győzelem a hangsúlyozott, hanem az üdvösség jele. Isten a jelet a szenvedés, megalázottság közepette állítja fel s ez Isten kegyelméből van (29. v.). — 2, 1—4.: hüperchon = feljebbvaló. V. ö. Rom. 13, 1.: echouziaj hüperexouaj, hol felsőbbtség a felsőbbtség minden minőségi értékelés nélkül. Egymás különbnek tartása, tehát a priori és nem a posteriori történik. — A tisztelet tulajdonképpen a benne munkálkodó kegyelemnek szól. (Barth). — heteroi itt = alléloi.

2. Igehirdetés.

Harc az ellenség ellen.

A helyzet komoly. A filippibeli atyafiakat ellenséges világ veszi körül. A két félnek számaránya és helyzeti adottsága a Krisztushívőkre nézve kedvezőtlen. Egy kicsiny sziget a tenger ostromló hullámainak közepette. Alapjában véve harc folyik, amelynek sorsát Pál aggódo figyelemmel kíséri. Mint hadvezér az ütközetbe, úgy küldi utasításait a távolban küzdő övéinek. Utasításai a buzdításnak szavai, amellyel a bátor megállásról, viaskodásról, a szenvedés vállalásáról szólanak. Amikor azt váránánk, hogy az apostol az ellenségről bővebben beszél, akkor észrevétlenül mondanivalóinak más síkjára siklik át s mire a mai Igénk végére jutunk, a filippibeli atyafiak ellenségeiről már el is felejtkezünk. Annál inkább kidomborodik az a másik ellenség, mely nem kevesebb veszélyt jelent a kibontakozó, a harcoló keresztyén élet számára, a benső ellenség.

Az elmúlt világháború tragikus befejezésénél a gondolkozó ember bizonyos érthetlenséggel állott meg s feltette az égető kérdést: hogyan történhetett meg az a hallatlan esemény, hogy a háborút éppen mi veszítettük el, amikor katonáink ellenségeink nagy részét megsemmisítették s mások hadseregét országunk határaitól messze szorították vissza. A nagy összeomlás pillanatában ellenség nem tapodta hazánknak földjét és mégis bekövetkezett a katasztrófa. Ma már mindenki tudja, hogy nemzetünk dicső küzdelmeinek hevében elfelejtkezett a belső ellenségeiről; nem ismerte fel való helyzetét, hogy belső ellenségek is támadják, veszélyeztetik életét. Éppen ezért mai szabadságharcunkban az indulást két irányban kezdtük: kifelé, de ugyanakkor befelé is. Minél tovább tart a küzdelem, annál élesebben domborodik ki a benső ellenségnek az ereje, a hatalma, evangéliumi értelmezésben is. Ez utóbbit mindenütt hangsúlyoznunk kell. Ez nemcsak evangéliumi, hanem mert evangéliumi, nemzeti érdek is.

Lássuk most már, hogyan néz ki a belső ellenség evangéliumi értelmezésben. Pál a filippibeli atyafiak életében a benső

veszélyt, tehát ellenséget három tényezővel kapcsolatban vizsgálja s ez a három: a hit, az életsors és a gyülekezeti élet.

1. Az emberi hittel szembeállítja az evangélium hitét. Nem tévedés és még kevésbé véletlen, hogy Pál nem a keresztyének, a filippibeliek, tehát emberek hitéről szól, ami egyéni, hanem az evangélium hitéről, ami nem egyéni és nem emberi. Két világot állít itt egymással szemben: az emberét és az evangéliumét. A gyakorlat azt mutatja, hogy az ember a már egyszer megszerzett meggyőződéséért nem kénytelen viaskodni, sőt attól már nem tud, vagy legalább is nagy áldozatok, önmegtagadás útján tud megszabadulni. Akár a tudományban, annak minden ágában, tehát a teológiában is, akár a művészetben vagy irodalomban, kevés kivétellel azt látjuk, hogy az emberek meggyőződésük, világnézetük rabságában élnek, másról, legyen az új vagy régi, nem hogy tudni, de még hallani sem akarnak; görcsösen ragaszkodnak sajátjukhoz, még akkor is, ha azt az idő meghaladta vagy az igazság megcáfolta. Emberi törvény ez, mely talán olyan régi, mint maga az ember s magyarázza szembenállását minden réginél az újjal. Dehogyan kell valakit arra buzdítani, hogy viaskodjék életének mintegy alkotórészévé lett meggyőződéséért, emberi hitéért.

Valami megmérhetetlen bölcseséget látok és érzek Pál szavai mögött, amikor nem a „ti hitetekről“, hanem az „evangélium hitéről“ szól. Mert ez kettő! Ha ebben a pillanatban leülnénk, hogy összehasonlítsuk a mi hitünket az evangélium hitével, szembe vagy egymás mellé állítsuk a kettőt, valószínűleg nagy meglepetések érnének minket. Megdöbbenve látnánk meg, hogy életünk nem kicsiny, hanem nagy horderejű, alapvető kérdéseiben milyen másképpen gondolkozunk és hiszünk, mint az evangélium. Csak a legköznapiabb kérdést említsük fel, pld. hogy mit jelent a mai embernek ez a név, keresztyén és mit jelent a keresztyén név az evangéliumi értelmezésben. Nem is szólok az „őskeresztyén“ név profán használatáról, amelyet valószínűleg még az sem vesz komolyan, aki azt használja. Arról sem kell szólnom, hogy mit jelent ez a név evangéliumi értelmezésben és mi a véleménye az evangéliumnak azokról, akik e nevet új, profán tartalommal töltik meg. Az evangéliumi hit más, mint az emberi vélekedés, tőle idegen, más természetű, vele ellentétes. Az emberi vélekedés ellensége az evangéliumi hitnek, ezért tartozik a viaskodás e hit birtoklásához, megszerzéséhez. Viaskodunk tehát nem külső ellenséggel, hanem saját, gyarló emberi gondolatainkkal, meggyőződésünkkel, mígnem az emberit meggyőzzük és a maga kristálytisztaságában diadalra jut az evangélium hite.

Az emberi életben ez a harc örök; amint harcolni kell a hit megszerzéséért, ugyanolyan harcot kell folytatni annak megtartásáért is. Figyeltetek-e, hogy az ember harcában mennyire meg tud lankadni; nem azért, mert talán ereje meglankadna, hanem mert az ember hajlamos arra, hogy azzal, ami rossz, ami ellen

harcol, megbarátkozzék. A küzdelemben eljönnek a kisértő pülanatok, amikor a küzdő a feketét nem is látja annyira feketének, a rosszat kezdi édesnek izlelni, az Antikrisztust pedig Krisztus mellé próbálja állítani. Talán ez a magyarázata annak a szomorú jelenségnek is, hogy a mai protestáns ember oly értetlenül áll hitvalló őseinek küzdelmei, áldozatos és önfeláldozó erőfeszítései előtt. Az evangélium hitének benső ellensége munkálkodik itt, a megalkuvás, a feladás lelke, a front mögött, keresztyén életünk frontja mögött. Vigyázatok, a tiszta és elegyítetlen evangélium hitéért viaskodnunk kell bomlasztó ösztöneinkkel szemben, mert ha nem, hát azt elveszítjük.

2. Amennyire idegen az emberi lélektől az evangéliumi hit, úgyannyira idegen a mai ember előtt a szenvedés. Fut, menekül, irtózik tőle. Talán elméletben még hősiecs páthosszal beszél róla, de a valóságban, nem egy életen, hanem néhány esztendőn keresztül sem tudja zúgolódás nélkül elviselni. Még akkor is zúgolódik, amikor a szenvedésből csak izeltöt kap. Itt e kérdésnél mi különösen szégyenkezéssel süthetjük le szemünket.

Igénk azonban nem az általános, hanem a Krisztusért való szenvedésről szól. A szenvedésről pedig azt az emberileg hihetetlen gondolatot hirdeti, hogy az kegyelem. Ami kegyelemmé teszi, az a szenvedésnek az az eredete, forrása, mely emberi akarat korlátain kívül áll. Mert a kegyelem folytán a szenvedés nem mindenkié, hanem csupán azé, akinek Isten azt ajándékozza. Mindenesetre jele a Krisztusban való életnek. Mi, akik annyira szeretjük a polgári kényelmet és nyugalmat, különösen idegenül állunk e gondolat előtt. Hogyan lehetséges ez? Pedig k. t., ha elfogadjuk ezt az evangéliumi igazságot, úgy már nem borzalommal gondolunk Krisztus anyaszentegyházának, bizonyágtévőire, mártírjaira, hanem szent irigységgel. Vértanúságukban, vérük hullatásában, szörnyű halálukban, ők hordozták annak bizonyágát, hogy nekik kegyelem adatott, a szenvedésnek kegyelme életükön ragyogott, mint fényes pecsét az üdvösségnek jele. Igaz, hogy a mi életünk összehasonlítva keresztyén egyházunk történetének véres napjaival, a boldog nyugalom verőfényén sűtkérezik; ma, itt, ahol mi élünk, nem üldöznek keresztyénségünkért, sőt a keresztyénség a lelkieken kívül sok esetben anyagi nyereséget is jelent; így tényként kell meglássuk, hogy mi a sok áldás mellett nem részesülünk a szenvedés kegyelmében. Van tehát a nyugodalmas keresztyén életnek egy homályos foltja: nem rajzolódik ki rajta a szenvedés, mint a kegyelemnek üdvösséges jele. De, valljuk be, hogy nemcsak a szenvedés hiányzik életünkéből, hanem az az engedelmes és alázatos lélek, mely minden pillanatban kész vállalni a szenvedésnek kicsiny vagy ha kell a nagy keresztyét is. Ott pedig, ahol irtózat, idegenkedés, menekvés áll szemben a szenvedéssel, veszélyben áll a keresztyén élet mélysége. Ez a menekülő élet a keresztyén életnek a második nagy, benső ellensége.

3. A gyülekezetnek küldött intés magába foglalja azt a lel-

kületet is, mely benső ellensége a gyülekezetnek, mint a Krisztusban élők közösségének. Megható és megrázó módon kéri az apostol a gyülekezet tagjait, hogy irtsák ki magukból mindazt, mi a gyülekezetnek belső ellensége: a szeretetben széthúzást, versengést és önzést. Mert valóban, nincsen származásosabb kép annál, amit a széthúzó, versengő és önző keresztyének gyülekezete mutat és nincsen a világon veszedelmesebb ellensége a földön a gyülekezetnek, mint ez a három. Gondoljuk el, hogy már eleve mennyire elveszett az a keresztyének nevezett gyülekezet, mely kifelé az evangéliumot hirdeti, de önmagában nem ismeri, mint törvényt, mely feltétlen megadást, engedelmisséget követel.

Mindenekelőtt az egység az indulatban, szeretetben és érzésben, mert e három az egységben élő gyülekezetnek az ércalapja. A továbbiakból megtudjuk, hogy Pál nem emberi indulatra, a nagy ünnepek vagy események alkalmával feltörő érzékenységre gondol. Ahol pusztán emberi érzésekre van felépítve az egység, ott az az egység már eleve bomlásra van ítélve. „Az az indulat legyen bennetek, mely volt a Krisztus Jézusban!” Ez pedig nem egyéni, nem hordoz magában sokféle lehetőséget és még kevésbé bir el sokféle magyarázatot vagy magyarázkodást.

A versengés magában hordozza a hiábavaló dicsőséget is. Óh! kedves testvéreim, állítsuk naponként az evangélium fényébe egyházi és mindenféle munkánkat és kérdezzük, hogy milyen lélekkel munkálkodunk büszgölködván. Nem akarunk-e munkánk által az elsők lenni és kinek akarunk inkább tetszeni, az Istennek-e, vagy az embereknek? Óh! te hiábavaló dicsőség, gonosz kísértője, átkos kísértője minden kitüntetésnek, tisztségnek és tekintélynek, távozz tőlünk, te, hivatásunknak, küldetésünknek, megbízatásunknak kútmérgezője, te ingoványba csalogató gonosz kísértő!

És végül ott látunk még egy ellenséget, meghúzódva a szívek mélyén: az önzést. Gyülekezeti tag, ne nézzed a magad hasznát, hanem a másokét. Szól ez a figyelmeztetés gazdagnak és szegénynek egyaránt. A gazdagnak azt hirdeti, hogy ő benne él a gyülekezetben, mint szerves tag nemcsak pusztán lelkevel és testével, hanem vagyonával is; vagyona nemcsak arra van hivatva, hogy vele csupán magát táplálja, hanem hogy azt mások hasznára is gyümölcsöztesse. A szegényt pedig arra tanítja, hogy ne haszonlesésből közeledjen gyülekezetéhez, adomány és anyagi támogatás reményében, mert gyülekezetben senki sem teheti fel azt a mai szomorúan hangzó, de nagyon elterjedt kérdést: mi anyagi hasznot várhatok gyülekezetemtől?!

Háborús idöket élünk s ilyenkor szeretünk háborús szellemben gondolkodni. Mai Igénk, amikor ellenségről és viaskodásról szól, fényesen behelyezkedik háborús hangulatunkba. Külső ellenség mellett reámutatott a belső ellenségekre is. Keresztyén-ségünknek vannak külső ellenségei is, de belsők is. Ezt a belső ellenséget azonban nem a szomszédomban és nem ellenségeimben, hanem elsősorban önmagunkban kell megkeresnem, meg-

találnom és megsemmisítenem! Mindazt, mi az evangélium hitének, a szenvedés kegyelmének és gyülekezetem egységének akadály és ellensége. Induljunk harcba és törjük meg e belső ellenségnek hatalmát! Ámen.

Hatvanad vasárnap.

Fil. 1, 12—21.

1. Szövegmegnyarázat.

12. v.-ben a görög „de“ itt arra mutat, hogy Pál olyat mond, ami emberi értelemnek nem természetes, tehát nem magától értetődő. tá kat' eme = ami vele történt. A gyülekezet kérdésére: hogyan folyik élete — Pál indirekt feleletet ad, amely azonban magába foglalja az apostol választását sorsára vonatkozólag is: élete sorsa olyan, mint az evangéliumé. Az evangélium viszont újból előbbre jutott (prokopé) 13—14. v. — A per még nincsen befejezve, a fogság kimenetele még bizonytalan s így helytelen az a feltevés, hogy Pál vádlói az evangélium ügyét megértették volna, Pál szabadrábra került s az ottaniak ezen felbátorodva kezdték volna hirdetni az evangéliumot (Hofman, Schlatter, Ewald-Wohlen). Ellenben bizonyos, hogy Pálnak fogsága és annak oka Rómában szóbeszéd tárgyává s így az egész helyzet a világosság hordozójává lett. — A praetorium nem egy épület, hanem az épületnek lakói, en Chriszto = Krisztus ereje által. — 16. v. szószerint: „gondolva, hogy az én fogságomhoz még nyomorúságot adnak“. — Az ellentét (15., 16., 17.) valószínű, csak személyes természetű vagy artikulált nonfundamentales. V. ö. Gal. 1, 5—12., II. Kor. 11, Kol. 2, Fil. 3, hol Pál energikusan lép fel azokkal szemben, akik egy más evangéliumot hirdetnek. — 20. v. nem üres várakozás vagy hiábavaló reménység, hanem bizonyosság (ojda v. 19.). — A megszegyenülés nem azt jelenti, hogy őt esetleg bűnösnek proklamálnák, hanem, hogy kieshet Isten kegyelméből (v. 7.); ez a kegyelem abban áll, hogy ő az Istenről beszélhet; Istennek hűsége, azonban örökkévaló. — Apokaradokia = valami utáni tekintés felémelt fejjel. — Meg a lüntkezetai (pass!), tehát nem Pál cselekedete, hanem egy általa végbemenő történés. Az ő szomatikus, testi-szellemi földi existenciája csupán egy eszköz, amelyet Krisztus felhasznál az ő hatalmának és dicsőségének terjesztésére. Mint e történésnek eszköze lényegtelennek tartja az utat; élet vagy halál nem jön számításba.

2. Igehirdetés.

Nem szegyenülök meg.

Az őskeresztyén idöket úgy szoktuk sivár jelenünkkel szembeállítani, mint az evangéliumi hit és élet hőskorát. A kezdet valóban mindenkor nehéz, hősöket követel; az első ásonyom, az ekevas első szántása, a vándornak első lépése összehasonlíthatatlanul nehezebb, mint az utána következendök. Hát még az Ige magvának első hullása, a mustármagnak csírába, gyökérbe, szárbaszökkenése nem melegházban, hanem műveletlen talajon, kősziklán, bozót és bojtortján erdejében, ellenséges, pusztító orkán

közepette. Valóban, ott ahol így mer kezdeni az ember, ott hiányozhat a meleg ruha és a terített asztal, de nem az elszánt, hősi lélek. Az őskeresztyének dacolva a zsidók fanatizmusával és a római fegyverekkel, kiléptek a polgárember kényelmet és zavartalan nyugalmat kedvelő világából az evangéliumért s egy páratlan hőskort teremtetek. Ma is e dicső kornak egy emlékkövénél állunk, amelyre az van írva, hogy az evangélium ügyénél nem jön számításba az élet vagy halál. De ennél többet is olvashatunk, ami arra tanít, hogy azt a hőskort, a mi hőskorunkat olyannak ismerjük meg, amilyen az tényleg volt és nem olyanak, ahogyan mi azt elképzeljük.

I. A hőskornak egyik ragyogó, legendás hőse az Ige mai üzenetének hőse. Ő kinnt áll az evangélium frontján, mögötte egy gazdag, tevékeny élet s előtte, mint áthághatatlan korlát, fal, a börtönnek ajtaja zárul. Egy Jézusban lángoló lélek, kinek azelőtt nem volt elegendő munkaterület Palesztina, számára szűknek bizonyult Kis Ázsia, ki szívében a szent tűzzel egyik városból a másikba, egyik országból, egyik földrésről a másikra rohad, hogy mindenütt világosságot gyűjtson, — most megállt futásában, megállították, foglya lett talán négy szűk falnak, vagy legfeljebb egy nagyobb épületnek. Mily nyomorúságot jelentett a tehetetlenség, a rabság, az evangélium fáradhatatlan hirdetőjének, Krisztus szerelmesének?! Eljutott életének mélypontjához s felvetődtek benne életének legmélyebb kérdései; nem is kérdések, hanem az utolsó nagy kérdés: az élet vagy halál. Ki tudja, mit hoz az ítélet, megnyílik-e előtte a börtönnek ajtaja, vagy örökre bezárul az életnek, a további munkának, az evangélium további hirdetésének minden lehetősége? Bármilyen történések, az apostol a hős rendíthetetlen nyugalmával tekint az elkövetkezendők elé. Ő, aki elmondhatta, hogy „élek pedig többé nem én, hanem él bennem a Krisztus“, a börtönben azt is megvallhatta, hogy tulajdonképpen a halál számára nyereség, mert az ő élete a Krisztus. Természetes, hogy amikor a Krisztus rabszolgája az apró életkérdésekben sem bír szabad véleménnyel, még kevésbé rendelkezik szabadon az élet és halál nagy kérdésében. Egyet bizonyosan tud, hogy Krisztus felhasználhatja az Ő dicsőségére, mind életét, mind halálát.

Gondoljuk el K. T., hogy ember a halál küszöbén nem az ő kiszabadulásáról töpreng, hanem azon gondolkozik, hogy Jézus magasztaltassék őbenne. Nem használhattam másodszor is ezt a szót, hogy „töpreng“, mert nem ezt teszi. Ő nem töpreng, ő nem számolgatja a különféle lehetőségeket és nem kétségkeddik, hanem „tudja“, hogy ő meg nem szégyenül várakozásában és reménységében: Jézus Krisztus magasztaltatni fog ő általa. A másik kérdés, hogy ez a magasztaltatás élet vagy halál által történik-e, mint részletkérdés eltűnik a magasztaltatás ténye mellett. „Meg nem szégyenülök“. Ez az a köszikla, amelyre Pál várakozással és reménységével reáállott és várja a következőket. Most már jöhet, aminek jönnie kell. Egy bizonyos, hogy ő mint

Krisztus ügyének szövetségese, nem fog szégyent vallani az evangéliummal. K. T. ez egy hallatlan bizonytságot jelent az embernek. Valamit vagy valakit rendíthetetlenül szeretek, rajongok, lelkesedem, lángolok érte, jövőmet, existenciámat csak reá építem, egyetlen életcélomra, reménységemre, akitől egyedül várok mindent — és elmondhatom róla, hogy benne meg nem szégyenülök. Életközösséget építék magam és gyermekem között; mindent érte teszek; verejtékezem és éjszakázom érte, aggódom és imádkozom érte; erőmet és vagyonomat feláldozom érte; reá építem minden reményemet és benne látom életem beteljesülését is. Ki „tudja“ azonban, hogy gyermekem fejemre szégyent nem hoz, hogy mindaz, amit tőle vártam boldog valósággá lesz, hogy én ő benne meg nem szégyenülök? Ki mondhatja forrón szeretett gyermekéről: tudom, hogy az én fiamban, vagy az én leányomban meg nem szégyenülök? Láttam egy dúsgazdag özvegyasszonyt halálos ágyán kínzó gondok között égni. Vagyona volt a mindene, amelyre életét felépítette. A mindennapi verejtékes munkája mögött az erőforrás a megálmodott gazdagság volt. Ha megfáradt, a vagyon bálványához sietett, hogy azt imádvá, új erőhöz jusson. Idő, lelki épülés szent alkalmá, egészség, semmi nem volt túl nagy érték ahhoz, hogy álmainak álmaiért mindent fel nem áldozott volna. Életének örök napjával a gazdagságot tartotta, azzal kötött szövetséget, azzal lépett frigyre és ennek a napnak sugaraiban fűrésztötte verejtékes életét. Úgy gondolta, hogy ez életben az anyagi az egyetlen jó, melyben az ember meg nem szégyenül, ami nem hoz szégyent az ember fejére, de életét, a tisztelet, a tekintély sugaraival, dicsőségével ruházza fel. De eljött az óra és szörnyűséges dolgok történtek. A Mammon leányának torkára fagyott a vallomás: nem szégyenülök meg. A szövetséges tehát megcsalta társát s a haldokló özvegy meglátta élete megítéltetését. Az elképzelt fénysugár életének szégyenfoltjává lett, megrendült, összeomlott benne minden reménység. Ott az élet és halál küszöbén vakító élesen állott az igazság: mammonszeretetben megöszült özvegyasszony, megcsalt téged a te reménységed, vagyonszeretetedben megszégyenültél! S ha lát az ember hiú bölcsességet, emberi tanítást, mely önmagában bízik rendíthetetlenül, már előre retteg és fél: mi lesz veled te balga ember, ha eljön a te szomorú ébredésed, mi lesz majd te bölcs ember, ha az élet utolsó, döntő pillanatában bölcsességed szemébe vágod elkeseredett lélekkel: te, te gonosz bölcsesség megcsaltál, becsaptál, tévútra vezettél; jaj, jaj, de nagy szégyent hoztál fejemre; óh, te átkozott, gögös, sokatígérő bölcsesség, be megszégyenültem tebenned!

Keresztyén, Krisztushívő ember! te, azonban nyugodtan dolgozhatsz, küzdhetsz, szenvedhetsz az Úr Jézus Krisztusért és az ő evangéliumáért, mert ami e világon senkiről és semmiről el nem mondható, Óróla megvallhatod: én megváltó Krisztusom, én te benned soha meg nem szégyenülök!

II. Ne gondold azonban, hogy te választottad életed céljaul

Krisztust, hanem Ő választott téged mindeneket megelőzve, eszközéül és szolgáljául. Te bizonyos vagy, hogy Megváltódban, életednek kegyelmes szövetségében soha meg nem szégyenülsz; de vajjon Ő elmondhatja-e rólad, választottáról is: én benned meg nem szégyenülök. De, ne beszéljünk először általában az emberekről, hanem azokról, akiket Pál megemlíti felolvasott Igénkben. Azokról van itt szó, akik nem az ellenségek, hanem Jézus nevében jártak, Őt prédikálták. De hogyan? Vajjon úgy történt-e ez a prédikáció, ez a bizonyosítétel, hogy Krisztusnak dicsőségét növelte? Hát kell-e még az olvasottak után ilyen kérdezni is? Lehet feltételezni, hogy az ember ott, ahol az irígységgel, versengéssel, tisztátalan lélekkel szövetkezik, ott ugyanakkor Krisztusnak dicsőséget ad? Elmondhatta-e Pál ellenfeleiről Krisztus: én pedig ti bennetek meg nem szégyenülök, mert ti magatartásokkal, viselkedésekkel nem hoztatok reám szégyent? Itt láthatjuk meg az ember életének nagy árnyfoltját: méltatlanul viselkedik hivatásához. Így vihetjük át gondolatainkat a saját egyházi vagy egyházas életünkre. Miközben mi egyházi életünket éljük vagy munkánkat végezzük, mindenben úgy forgolódunk és szólunk-e, ahogyan az nevünkhöz, munkánkhöz, az Anyaszentegyházhoz, Krisztushoz illik? Oh! mindannyian mily szégyenkezéssel hajtjuk le fejünket, mily mély fájdalom hasogatja át szívünket. Oh! bár úgy mondhatnánk el Pál ellenfeleinek bűnét, hogy csak rajtuk botránkoznánk meg, de amikor meglátjuk, hogy az ő bűneik, a versengés, irígység, tisztátalan lelkület miközöttünk is otthonos, otthonra talál. Krisztusról beszélünk, Anyaszentegyházat építjük, gyülekezeteket vezetjük, tisztségeket viselünk — mind, mind a szentség bélyegét hordozva magán. Ugyan ki érzi, amikor evangéliumról beszél, egy házat épít és vezet, róla szól és érté tesz, a Szentségesnek felhívását: „old le a te saruidat lábaidról, mert az a hely, amelyen állasz, szent hely!”

K. T.! A sötétség a világosság mellett látszik igazán sötétnek, a rossz a jó mellett, az emberi az isteni mellett domborodik ki. A mi megbízhatóságunk Jézus megbízhatósága mellett mutatja fel gyengeségét, árnyfoltjait. Keresztény ember éli a maga keresztyén életét irígységgel, versengéssel, hátsó gondolatokkal. Ez az ember, ez az emberi sötét vonás, mely kiindulva a mai ember szívéből, végig halad minden korszakon, az őskeresztyénség hősi korán is keresztül. Erről az örök emberről mindent elmondhatunk, csak egyet nem: tudom, hogy benned meg nem szégyenülök, veled szégyent nem vallok.

De ezen a sötét gyászos vonalon keresztül húzódik egy másik erővonal, mely dicsőségesen és győzedelmesen halad; mindeneket meggyőz, mely útjába kerül, még az irígységet, versengést és a spekuláló emberi szívet is. A Jézus Krisztus hatalma ez, mely a bűnökön keresztül is átragyogott, átsugárzott és hatott. „Mert mit mondjak? csakhogy minden módon, akár színből, akár szívből, a Krisztus prédikáltatik“. Felfigyeltek reá az ellenségei is, a tudatlanok, a testőrség egész háza; szíveket hódított,

erőtlen atyafiaknak bátorságot adott, sőt a fogságot, a megaláztatást is felhasználta nevének megdicsőíttetésére; kiválasztottaiban életté lett. Ő a Kr., ki évszázadokon keresztül, a keresztyénség hőskorában, kezdetben, ma és mindörökké ugyanaz. Érte öröm, üdvösség élni, benne a meghalás is nyereség. Ami emberről el nem mondható, Őrála igaz és boldog vallomás: „tudom, hogy benne meg nem szégyenülök.“ Amen.

Ötvened vasárnap.

I. Kor. 1, 21—31.

1 Szövegmagyarázat.

Nem tudományellenes Pálnak a kijelentése, hanem ítéletet mond a görög bölcsesség felett, mely nem mondott le arról, hogy az emberi gondolkozás, a logikai megismerés útján ragadja meg Istent és találja meg életének megtartását. Nem a filozófiai, hanem a vallásos gondolkozás felett mond Pál ítéletet. Az egyetlen út az evangélium. 31. v. idézet Ezsaiástól.

2. Igehirdetés.

Dicselkedésünk Istenben.

Amikor elolvassuk Igénket, valósággal reánehezedik lelkünk az a merevség, amelyről Pál beszámol. Az az érzésünk, hogy a diadalmasan haladó evangélium útján két nagyon erős, áthatolhatatlan vasajtó áll: a görög szív és a zsidó szív. Patinás ajtó mindkettő, amelyet talán azért nem lehet kinyitni, mert zárja nem használtatott, berozsdásodott, az ajtó inkább torlasszá, védőfallá, erődítménnyé változott. A görög embernél ez az elzárkózás inkább bölcsességében bírta gyökereit. Az akkori világ legműveltebb embere volt, ki világi titkok megfejtésével foglalkozott. Ugyan mit mondhatott egy művelt, éleseszű görögnek az egyszerű názáreti Jézusnak az evangéliuma, ami minden, csak nem tudományos és nem filozófia. Ehhez hozzájárul még, hogy ez a tanítás, nem bírta el a csiszolt görög értelemnek a próbakövét. Szerinte teljesen értelmetlen, hogy Isten emberré legyen, szenvedést vállaljon és úgy váltsa meg a világot. De, különben is mi szükség van a váltságra, amikor az ember maga elég erős és bölcs az önmegváltásra. Bolond beszéd az evangélium beszéde!

A görög embernek elzárkózását még inkább megértjük, hiszen idegen tőle az új Ige. Annál érthetlenebbül állunk meg a zsidó előtt. Ő ismerte Isten ígéreteit, hosszú évszázadokon keresztül várta a Messiást. A keresztyénség első apostolai körükből kerültek ki és annak eljövetelét hirdették, akit ők vártak. És mégis. A zsidó szív ajtaja bezárult, csökönyösen tiltakozott minden új ellen, fegyvere védekezésében a hitetlen kételkedés volt. Igen, ő várta a Messiást, de azt a dicsőségest, aki Dávid leszármazottjaként átveszi országának uralmát és régi dicsőségé-

ben fog csillogni a népek felett, mint Sionnak királya. De ez a Messiás még nem jött el. Azt mondják ugyan, hogy egy szegény názáreti asztalosmesternek a fia, valami Jézus, a zsidó hívők közösségében botrányt rendezett, u. i. magát Messiásnak, Isten Fiának tartotta. El is nyerte méltó büntetését; életét a gyalázat fáján fejezte be. S most itt vannak megint emberek, akik folytatják a názáreti megbotránkoztató beszédjét és azt hirdetik, hogy ez a Jézus a Messiás, a dicsőséges Istennek Fia, a Megváltó. A fönséges Isten nem így jelenteti ki magát, aki egykoron tűzből, a történelem rettenetes eseményeiből szólott az övéihez. Megjelenését mindenütt fenségéhez illő jel kísérte. Hol van most ez a dicsőséges jel?

Nem először történik meg a világban, hogy valaki Isten bölcsességét szembeállítja az emberrel. Egy próféta már egyszer világosan hirdette, hogy „az én útaim, nem a ti útaitok, és az én gondolataim nem a ti gondolataitok — ezt mondja az Úr!“ A hosszú évszázadok erőfeszítése mind hiábavalóvá lett. Az embernek a bölcsesség útja adatott Isten megismerésére, de ez az út nem az Úristen útja s ezen az úton hiába jár az ember, mert Istennel itt soha nem találkozik. Sok mindent megtudhatott az ember Istentől a természet, történelme és tudománya folytán; hogy Isten hatalmas, bölcs, gondviselő, de a legfontosabb örökké sűrű homályban maradt, örök titok maradt: milyen szemmel tekint az Úristen, ki hatalmas és igazságos az emberre, aki bűnös. Ennek a nagy titoknak az ajtaja pattant fel az Úr Jézus Krisztusban, amikor az ember felismerhette Istenben a világ számára a legfontosabbat, a kegyelmet. Mindaz, amit a zsidók, vagy a görögök tanítottak a kegyelemről, a hivatalosoknak lényegtelen. Mert ki volt a boldogabb a királyi vacsoráról szóló példázatban: a gazdagok, akik elutasították a meghívást vagy a szegények, a koldúsok és csonkabonkák, akik bemenetelt nyertek s a királyt színről-színre láthatták? Ma is ki a boldogabb: aki műveltségére, bölcsességére hivatkozva sajnálkozó mosollyal és elutasító kézlegyintéssel „intézi“ el az evangélium üzenetét, vagy a Jézusban örvendezők, akik szegyenkezve hallgattatják el bölcsességüket, amikor a golgotai keresztfán Istennek hatalmát és bölcsességét látják meg?

Az elhivatásnál nem használja az Úr az emberi bölcsesség mértékét. Az Anyaszentegyház történetének kezdete azt hirdeti, hogy Jézus az övéit főképen az egyszerűbb emberek közül hívta el; hogy ne legyen dicsekedés. És mai keresztyén életünkben sem az a kérdés, hogy ki a bölcsőbb, ki a tanultabb, ki a műveltebb, az egyházi tisztségek betöltésénél sem lehet a műveltség a döntő szempont, a mérték, hanem közöttünk csak az lehet a kérdés, hogy ki a hívőbb, ki az alázatosabb s az egyházi tisztségek betöltésénél is csak egy feltétel jöhet számításba, a hit. Nem a tudományos élet alapjait kívánja megingatni az evangélium és nem a tanulás szükségét vonja kétségbe, hanem az Isten és ember viszonyában elviselhetetlennek tartja a bölcsességével fenn-

héjázó, elbizakodott embert. Istennek kegyelme nem tűri meg maga mellett a bölcselkedő embert!

De nekünk mégis van dicsekedésünk az Úrban. Mi gazdag, hiánytalanul ellátott emberek vagyunk, mindenünk megvan az Úr Jézus Krisztusban. Benne megtaláltuk bölcsességünket, igazságunkat, váltságunkat. Immár gazdagok és erősek vagyunk. Ezért dicsekedünk mi — az Úrban. Amen.

Matos Pál

szatmárnémeti lelkész.

Invocabit vasárnap.

Zsid. 4, 15—16.

Luther a Kis Kátében azt tanítja, hogy Isten a Mi Atyánk megszólítással magához akar édesgetni, hogy elhigyjük, hogy ő nekünk édesatyánk, mi pedig édesgyermekei vagyunk; hogy bátran és teljes bizalommal kérjük őt, mint szerető gyermekek szerető atyjukat. Miért van szükség arra, hogy az Isten minket, az ő teremtményeit, édesgessen? Azért, mert vétkeink elválasztanak bennünket Istentől. Az egész Biblián végig húzódik annak hangoztatása, hogy a bűnös nemcsak nem meri bizalommal kérni az Istent, hanem fél az Istentől és bújik előle. Elrejtőzik. Kerüli. Visszariad még a helytől is, ahol Istent sejtí vagy tudja. Legjobb szeretne a hajnal szárnyain repülni, a tenger tulsó felére hajózni; Ninive helyett Tarsisba érkezni.

Az ember első szava a Bibliában Istenhez így hangzik: „Szavadat hallám a kertben, és megfélemlém, mivelhogy mezítelen vagyok, és elrejtézem.“ Mikor Jákób Hárán felé utaztában éjszaka álmot látott és az Úr szavát hallotta, álmából felébredve monda: „Bizonyára az Úr van e helyen és én nem tudtam.“ Megrémüle annakéért és monda: „Mily rettenetes ez a hely!“ Mikor Isten kiadta a tízparancsolatot, a nép azt mondta Mózesnek: „Te beszélj velünk, és mi hallgatunk; de az Isten ne beszéljen velünk, hogy meg ne haljunk.“ Oly rettenetes volt a látomány, hogy Mózes is mondá: „Megijedtem és remegek.“ Mikor Ésaías látta az Urat a templomban a királyi trónon, így kiáltott fel: „Jaj nekem, elvesztem! Hisz a királyt, a seregeknek Urát láták szemeim!“ A gazdag halfogás után Simon Péter Jézusnak lábai elé esett mondván: „Eredj el én tőlem, mert én bűnös ember vagyok, Uram!“ A Jelenések könyvében a hatodik pecsét felnyitása után a földnek királyai és a fejedelmek és a gazdagok és a hatalmasak, és minden szolga és minden szabad, elrejték magukat a barlangokba és a hegyeknek kőszikláiba, és mondának a hegyeknek és a kőszikláknak: „Essetek mi reánk és rejtsetek el minket annak színe elől, aki a királyiszékből ül, és a Bárány haragjától: mert eljött az ő haragjának ama nagy napja; és ki állhat meg?“

Mínthogy a bűnös ember fél Istentől, bújik és elrejtőzik, fut és menekül előle, azért válik szükségessé, hogy az Isten bátorítson, biztasson, édesgessen bennünket. Azért hangzik a

bűnös felé újból meg újból: „Ne félj!” Azért járnak az apostolok, akikre rábízott a békéltetésnek ígéje, követségben a Krisztusért, mintha maga az Isten kérne bennünket ő általuk: „Krisztusért kérünk, béküljete meg Istennel!” Ezért buzdít bennünket mai szent igénk is arra, hogy járuljunk bizalommal a kegyelem királyi székéhez. Mert magának az Istennek a bátorítása és édesgetése nélkül nem mernénk és nem akarnánk Istenhez közeledni. „Nem abban van a szeretet, hogy mi szeretjük az Istent, hanem hogy ő szeretett minket, és elküldte az ő Fiát engesztelő áldozatul a mi bűneinkért.” Azokért a bűnökért, amelyek elválasztanak Istentől, bizalmatlanokká tesznek iránta és rettegetnek.

Hogy mindazoknak, akiket a lelkiismeretük vádol és bűntudatuk mardos, erős biztatást és bátor bizodalmat adjon Istenhez való közeledésre, szentigénk rámutat Jézus Krisztusra mint az igazi és örökkévaló főpapra. Valóban őreá, a Krisztusra kell néznünk. Ahogyan Ábrahám, amikor már kinyújtotta kezét és vette a kést, hogy lévőgja fiát Izsákot, Isten szavára felemelte szeméit és látta, hogy háta megett egy kos akadt meg szarvánál fogva a szövevényben és ez a kost áldozta meg égőáldozatul a maga fia helyett, és nevezte annak a helynek nevét Jehova-jirenek („Lát az Úr“), úgy lássuk meg mi is a Jézus Krisztust, Urunkat és Megváltónkat, aki a bűn és gonoszság szövevényét széjjeltépte, szabadulást szerzett nem önmagának, hanem nekünk azáltal, hogy áldozó főpap és egyszersmind áldozat is, szabadító és egyszersmind szabadulás is, megváltó és egyszersmind váltságdíj is, a mennyországba útnyitó és egyszersmind út is lett.

Szentigénk az ószövetségi főpap megemlékezésével akarja szemléltetni Jézus Krisztus értünk hozott áldozatának erejét, s rámutat a különbségre, ami fennáll az ószövetségi papság és Jézus Krisztus főpapsága között. A mi főpapunk megindul gyarlóságainkon. Együtt érez és együtt szenved velünk. Megért bennünket és helyzetünket. Tudja, hogy mit jelent gyenge, gyarló, esendő embernek lenni. Ismeri az ősellenség félelmetes hatalmát és megbűvölő ravaszságát, feneketlen álnokságát, ádáz gyűlöletét, hazugságait és vérszomját. Tudja, hogy milyen ígérekkel csábítja, milyen fenyegetésekkel riasztja az embereket. Személyes tapasztalatból tanulta meg, testében és lelkében átélte mindazt a megpróbáltatást és szenvedést, ami az ördög tud vének, főpapok, írástudók, helytartók és fejedelmek, felbujtogatott tömegek, ingadozó és tévelygő tanítványok, áruló barátok által szerezni azoknak, akik nem borulnak le előtte és nem imádják őt. Jézus Krisztus tudja, hogy mire hívja el követőit és mit követel azoktól, akik híveivé szegődnek: „Ha valaki jőni akar én utánam, tagadja meg magát, és vegye fel az ő keresztyét és kövessen engem.” Tudja, hogyha a házígazdát Belzebubnak hívták, még inkább az ő házanépét; hogyha őt üldözték, még inkább üldözik majd az övéit, akiket ő választott ki magának a világból s éppen azért gyűlöli őket a világ.

Az ószövetségi főpap az áldozati állat vérével bement a szentek szentjébe, ott a vért elhintette s ezzel elvégezte főpapi munkáját. Erre a szertartásos és gépies munkára a testi leszármazása és a törvény előírta szertartás tette alkalmassá. Előjoga azon alapult, hogy egy bizonyos családnak a leszármazottja volt s egy bizonyos törvényszabta tisztiséget töltött be. Jézus főpapi személye, munkája és feladata egészen más. Annyira más, hogy a Zsidókhoz írt levél hosszasan magyarázza, hogy a zsidók félre ne értsék Jézus Krisztus főpapságát. Egy pillanatra sem szabad azt gondolni, hogy Jézus az ószövetségi vallást akarta megtisztítani s az ószövetségi főpapságot akarta reformálni. Ő egészen újat hozott. Szentigénk határozottan rámutat erre.

Azt halljuk Jézus Krisztusról, hogy megkísértetett mindekben, hozzánk hasonlóan, kivéve a bűnt. Nagy a hasonlóság, de még nagyobb a különbség. És itt a különbség sokkal fontosabb, mint a hasonlóság. Az ószövetségi főpap maga is bűnös volt, mint mi mindnyájan bűnösök vagyunk. Az ószövetségi főpap és az ószövetség népe közt ebben a tekintetben nem volt különbség. A főpapnak csak a szerepe volt más, mint a népé. Itt ellenben, az újszövetségben, a főpap, a Krisztus egészen más mint az újszövetség népe, a megváltottak serege és egyháza. Mert a mi főpapunk, ha bár megkísértetett, de a kísértéseken diadalmaskodott, bűnt nem cselekedett, szájában álnokság nem találtatott. És ezért ő az igazi főpap, mert ő az egyetlen büntelen ezen a világon, ahol mindenki bűnös. Ő az egyedüli, aki meghal a világ bűnéért, anélkül, hogy a saját bűnének a büntetését is hordozná. Mi ugyan méltán, de ő csak miértünk szenved és hal meg.

Az ő megkísértetése hasonló ugyan a mienkhez, de nem azonos. Mi mint bűnösök kísértetünk; Jézus Krisztus megkísértetett mindenkben azzal a különbséggel, hogy ő mint olyan valóságos ember kísértetett meg, aki valóságos Isten is volt. Őbenne maga Isten is megkísértetett, mert benne az isteni és az emberi természet elválaszthatatlanul van egybekötve. S amikor a kísértéseken diadalmaskodott, akkor benne az Isten is diadalmaskodott a kísértésen és a kísértőn.

De nem is minden ember mondhatja el, hogy Jézus Krisztus őhöz hasonlóan kísértetett meg mindenkben. Ez a szó, hogy „hozzánk“ hasonlóan, tiszta, hívő szíveket kíván. Mert aki ezt a szót ki meri ejteni, az újjászületett ember legyen. János apostol azt írja: „Tudjuk, hogy valaki Istentől született, nem vétkezik.“ Megkísértetik, de nem vétkezik. Az újjá nem született ember megkísértetései egészen más síkon mozognak, aminthogy az ilyen ember egészen más síkban is él, mint a Krisztus. Csak aki a Krisztusban van, vagyis aki új teremtséssé lett, annak a megkísértetései hasonlóak a Krisztus megkísértetéseihez. Ugy-hogy ez a mi szentigénk nem jogosít fel bennünket arra, hogy megkísértéseinkkel dicsekedjünk, vagy azokat félvállról ve-gyünk.

A mi főpapunk nem egy vallásos szertartást akart elvégezni akkor, amikor gyarlóságainkon megindulva a golgotai keresztfán áldozati halálával engesztelést szerzett. Végzetesen tévednénk, ha azt gondolnánk, hogy ezzel utat nyitott nekünk a bűnökre; hogy most már a kísértő ereje megtört, nem kell tőle félnünk, az kísértések nem árthatnak. Igen, a főpap megnyitotta nekünk az utat, ha bennünk lakozhatik s ha mi is őbenne vagyunk. Igen, megtörte a kísértés hatalmát, ha ő él bennünk és ő újból meg újból megtöri a bennünket szüntelen ostromló kísértéseket. Krisztus minden érdeme, ereje és szentsége a miénk, ha élünk de többé nem mi, hanem él bennünk a Krisztus. Hogyha ő tesz bennünket papokká és királyokká, akik a nekik adott hatalmat és szentséget az ő Szentlelke szerint gyakorolják. Hogyha hozzá hasonlóan kísértetünk meg azért, mert az újjászületés által hasonlókká lettünk őhozzá.

A mi főpapunk, aki értünk meghalt és feltámadott, olyan gyülekezetet akar maga körül, amelynek tagjai a bennük levő régi embert naponként bűnbánat és töredelmesség által megöldöklük és naponként mint új emberek jönnek elő, s Isten előtt igazságban és tisztaságban élnek. Hozzá hasonlóan. „Mert“, mint Pál apostol írja, „ha az ő halálának hasonlatossága szerint vele egygyé lettünk, bizonyára feltámadásáé szerint is azok leszünk.“

Németh Károly

esperes-lelkész, Lébény.

Bölesőtől a koporsóig.

A legnagyobb ellenségünk.

(Úrvacsorai beszéd lelkész-tanítói értekezlet előtt.)

„Józanok legyetek, vigyázatok, mert a ti ellenségeitek, az ördög, mint ordító oroslán szerte jár, keresvén, kit elnyeljen.“ I. Péter 5, 8.

Talán különösnek és nem helyénvalónak látszik, hogy lelki elcsendesedésünk és a szent Úrvacsorához való járulásunk előtt olyan sötét és rosszemlékű valakiről szól az ige hozzánk, mint a sátán. Nem szabad azonban elfelejtenünk, hogy Üdvözítőnket is akkor látogatta meg a kísértő, amikor az evangéliumok szerint „vitették a Lélektől a pusztába“ (Máté 4, 1), tehát lelki elcsendesedésnek idején. Tudjuk azt is, hogy Luthernak is akkor jelent meg, amikor wartburgi magányában a lélek csendessége vette körül... Biztosak lehetünk tehát abban, hogy az ördög a mostani alkalomra is erős csapatokkal vonul fel és mindent elkövet, hogy lelkünkben kárt tegyen. Ő küzd velünk és ellenünk már az Úrvacsorához való készüllet előtt és azon mesterkedik, hogy elvonja figyelmünket lelkünk égető kérdéseiről és a bűneink kárhozatos voltáról. Mi már ott térdepelünk az oltár előtt, amikor az ördög még mindig viaskodik velünk, hogy elhitesse:

vajmi kevés értelme és jelentősége van eme cselekedetünknek... Talán még ki sem lépünk a templomajtón és már is minden nehéz fegyverzetével támadást intéz ellenünk, hogy újra azokkal a bűnökkel terhelt emberek legyünk, mint aminők voltunk néhány órával előbb...

Az apostol „ellenségnek“ nevezi az ördögöt, akivel szemben a legnagyobb józanságnak és vigyázásnak van helye. Ellenségünk ellen nyilván akkor tudunk legjobban védekezni, ha mindenekelőtt ismerjük és felismerjük. Gyermekkorunkban azért féltünk az ördögtől, mert nem láttuk. Felruháztuk minden szörnyű tulajdonsággal és szemünkben ő volt a legrettenetesebb. Ki tudja, vajjon nem akkor láttuk-e meg legvilágosabban? Amikor felnőttünk, akkor már úgy gondoltunk reá, mint egy kellemetlen gyermekkori ismerőse és most már azért nem féltünk tőle, mert nem láttuk, helyesebben, mert nem akartuk meglátni. Emlegettük ugyan, ha valakinek nem akartunk túl rosszat kívánni, hogy „vigyen el az ördög!“ és fel sem mértük valójában, hogy milyen rettenetes dolgot kívántunk. Éppen így észre sem vettük azt sem, amikor minket vonszolt magával... És az ördögnek éppen ez volt a célja: azt akarta minden áron, hogy kinevessük... ne vegyük komolyan... sőt egyenesen kétségbevonjuk a létezését...

Péter apostol annál inkább tisztában lehetett az ördög lényegével és harcmódorával, hiszen éppen néki mondta Üdvözítőnk azokat az emlékezetes szavakat, amikor versengés támadt a tanítványok között: „Simon! Simon! Imé a sátán kikért titeket, hogy megrostáljon, mint a búzát“ (Lukács 22 : 31). Emlékezhetett arra is, miként változtatta át a sátán előbbi harciasságát gyáva meghunyászkodássá..., ezért hasonlítja azt „ördítő oroszlán“-hoz, aki „szerte jár, keresvén, kit elnyeljen“... Legyünk tehát tisztában azzal, hogy az ördög szüntelenül keres bennünket... és pedig azzal a határozott céllal, hogy elnyeljen bennünket. Emlékezzünk csak vissza: hányszor kezdtünk bele munkánkba nagy lelkesedéssel és lángoló akarattal... És mi lett sokszor a vége? A nagy lelkesedés egyre veszített erejéből, a lobogó akaratnak pedig csak a pernyéje és hamuja maradt idővel... Ki cselekedte ezt velünk? Könnyű most meglátnunk, hogy maga az ördög volt, aki hatalmába kerítet bennünket. Fülünkbe súgta lázítóan: „nem érdemes“, majd pedig arra ösztökélt bennünket, hogy egy jótá nyival se tegyünk többet, mint amire „kötelezve“ vagyunk... Amire észrevettük, hogy rútul becsapott bennünket, akkor már jóvátehetetlen károk is származtak szolgálatunk mezején...

Az ördög volt az, aki *hitünkben* is meg akart ingatni. Óva intett a „túlzó kegyeskedésektől“ és váltig azt bizonyíttatta előttünk, hogy az evangélikus egyház a „józan felvilágosodás“ egyháza... És mi bizony — volt idő — elhittük néki és csak jóval később jöttünk reá, hogy a „túlzások“ sokkal közelebb vannak az igazi vallásossághoz, mint a mi ú. n. „józanságunk“... Így szedett rá ismét bennünket az ördög.

A legveszedelmesebb azonban azért, mert most is leleselkedik reánk. Ezen a csendes, komoly órán sem tágít mellőlünk, hanem minden áron arról akar bennünket meggyőzni, hogy *itt most tulajdonképpen nem történnik semmi!* Pedig itt a bűnbánati oltár előtt most nagy dolognak kell történni, ha nem akarjuk azt, hogy Isten ítélete következék el reánk. Éppen itt, éppen most kell lelepleznünk a bujtogató és rontó cinkostár-

sunkat! Alázatosan be kell vallanunk, hogy sokszor kívánatosabbnak látszott az ördög javaslatait elfogadni, mint Krisztus parancsát követni. Minden szépítgetés nélkül be kell ismernünk, hogy cselekedeteink is sokkal inkább tetszenek az ördögnek, mint Krisztusnak. Hitet kell tennünk arról, hogy többé nem akarunk az ő kényelmes útján járni, hanem az Ige üdvösségre vezető ösvényét választjuk... Döntenünk kell olyanképen, hogy az ördög, aki eddig jó ismerősünk, vagy talán éppen tanácsadónk volt, mostantól fogva ellenségnek számít... igen nagy ellenségnek...

Nagy ellenség ellen azonban nagy Pártfogóra van szükségünk. Ezért akarunk most a mi Urunkkal lélekben egyesülni. Az ördög ellen meg akarjuk építeni Krisztusban való hitünknek erővonalát, hogy annak minden támadásával szemben helyt álljunk. El akarjuk kergetni a lelkünkéből és az életünkéből az ördögöt, hogy szívünk ajtaján csendben és áldóan belépjen a mi Urunk és Szabadítónk a JÉZUS KRISZTUS!

Halász Béla
kapolcsi lelkész.

Katedrán

A korai vallástanítás problémája.

A korai vallástanítás fogalmát kétféleképpen is értelmezhetjük. Jelentheti elsősorban az iskoláskor előtti, a kisdedkorban lehetséges vallástanítást, amelyet pl.: az édesanya végezhet a családban. Mi azonban kifejezetten olyan vallástanításra gondolunk, mely az iskoláskorban (7—15 év) történik, de részint tanítási anyagával, részint tanítási módjával súlyos nehézségeket okoz a gyermeki felfogásnak és megértésnek.¹⁾ Már a multban sok valláspedagógus gyakran sejtí vagy fel is ismeri a korai vallástanítás tényét, azonban csak a mai valláspedagógia tudja ennek a vallástanítási problémának lényegét felismerni és jelentőségét helyesen értékelni, mert rendelkezésére állanak egyrészt korunk gyermektanulmányi adatai, másrészt pedig valláslelektani eredményei.

A gyermek-, illetve ifjúságtanulmány arra figyelmeztet minket, hogy a gyermek nem a felnőtt tökéletlen, befejezetlen mása; a gyermek lényegesen más, mint a felnőtt, tehát nem is lehet a felnőtt mértékével mérni. Fontos az a felismerés is, hogy a gyermek lelki élete nem állandó és változatlan jellegű, hanem folytonos levésben, alakulásban és fejlődésben van.²⁾ Így pl.: a hatodik év körül a képzelet az uralkodó lelki tevékenység, a tizedik év körül az emlékezet a legerősebb, míg a tizenkettedik év után az értelem tör rohamosan előre. A vallástanító tehát nem áltathatja magát azzal, hogy tetszése szerint formálhatja, alakíthatja a gyermek gondolkodását, érzület- és akaratvilágát; ellenkezőleg, a gyermek lelki fejlőd-

¹⁾ Szerző különösen a korai vallástanítás fogalmának meghatározásában és fajainak ismertetésében dr. Walter Ziehen: *Verfrühung in der Religionspädagogik* c. könyvét vette alapul. Langensalza, Hermann Beyer—Söhne (Beyer—Mann) 1941. Ára: 4.20 RM

²⁾ Ennek a lelki fejlődésnek pedig megvannak a maga lelki törvényei.

désének törvényeihez kell alkalmazkodnia, ha azt akarja hogy vallástanítói munkája ne legyen eredménytelen.

A valláslélektan pedig — különösen annak Girgensohn és Gruehn képviselte irányával — főleg a vallási élmények természetének megállapításával és elemeinek felkutatásával tett nagy szolgálatokat a valláspedagógiának. E szerint a vallási élmények nem csupán érzelmek, hanem nagyon bonyolult „én-funkciók“, melyek a lelki élet minden ágára kiterjednek. A vallási élmény egyénenként különböző erejű és színezetű lehet. Legegyszerűbb alakjában egyszerű elsajátítás, olyan funkció, mellyel az „én“ Isten gondolatát a legbensőbb tulajdonává teszi. Másrészt az élmény egyuttal „újjászületés“ is, tehát olyan érték az egyén részére, melyet az „én“ nemcsak bensőleg elsajátított, hanem amely bensőleg kötelezi, életét tekintélyszerűen irányítja és szabályozza is. A vallási élmény felépítését tekintve Gruehn szerint a szellemi élet legmagasabb képzetéhez tartozik és feltételezi az egyénnek bizonyosfokú absztraháló és önmagára eszmélő képességét. Innen van az, hogy a gyermek, az ifjú is szerezhethet vallási élményeket, de ezeknek mélysége, átható ereje, állandó hatása rendszeren gyengébb a felnőttekénél.

Ezek előrebocsátása után most már megpróbálkozhatunk a korai vallástanítás fogalmának és fajainak megismertetésével. Ziehen szerint akkor lehet szó korai vallástanításról, ha olyan tanítási anyagot nyújtunk a gyermeknek, mely azon a fejlődési fokon lelki szerkezetének nem felel meg és értelmének felfogóképességét meghaladja. Ezért a gyermek a keresztyén vallás objektív értékének világos felismerésére nem juthat el, hanem annak igazságairól többnyire csak elvont, homályos gondolatai maradnak, sőt gyakran az emlékezetnek céltalan megterhelése következik be.³⁾

A korai, azaz időelőtti vallástanításnak tehát 2 fajtát különböztethetjük meg. Az egyiket *tartalmi* (materiális), a másikat *alaki* (formális) természetű korai tanításnak nevezhetjük. Gyakran együttesen is előfordulhat a kettő.

Materiális természetű korai tanításról akkor beszélünk, ha a tanulóknak olyan vallási anyagot nyújtunk, mely tartalmilag az illető életkor számára túlságosan nehéz. Az ilyen anyaggal arra kényszerítjük a tanulókat, hogy „olyan ismereteket tanuljanak, melyek részükre csak tartalom nélküli, üres fogalmak“. Pl.: nagyon valószínűtlen, hogy egy 10 éves gyermek fel tudja fogni nagypéntek mélységes vallási titkát. (Miért halt meg Jézus a mi bűneinkért?) Vagy nem volna helyes, hogy éretlen gyermekek előtt, kik nem szoktak még gondolkozni a jelenségek okozati összefüggésén, próbálkozzunk meg az isteni gondviselés igazolásával. (Miért boldogulnak gyakran a gonoszak és miért kell gyakran szenvedniök a jóknak?) A biblia egyes gondolatai is (a test és a szellem ellentéte, az önmegtartóadásnak, a világ megvetésének, az újjászületésnek stb. követelménye), a hegyi beszéd emelkedett erkölcstana, a páli leveleknek és a kátának legalább egyes gondolatai stb. különböző materiális természetű nehézséget okoznak a gyermeki értelem számára. Ugyancsak ide tartozik az az eset is, mikor a tanító szinte elhalmozza tanítványait bibliai idézetekkel, mon-

³⁾ W. Ziehen i. k. 97—107 lapok.

dásokkal, egyházi énekekkel és nehéz hittani meghatározásokkal. Ennek a korai tanításnak az a legnagyobb hibája, hogy nem tud várni. Egy későbbi fejlődési fokon a tanulók az anyagot megérténék, de most még az nem tud hatni rájuk, nem érdekli őket, még kevésbé tud megértést és rokonszenvet ébreszteni lelkükben.

Formális természetű korai tanításról akkor lehet szó, ha a vallástanító túlbecsüli a tanulók felfogó és gondolkodó képességét. A legtöbbször szorosan össze függ a materiális természetű korai tanítással. Ilyenkor az ú. n. lelki megértés feltételei hiányzanak, mert igen nagy a távolság egyrészt a tanuló élmény- és tapasztalati világa, másrészt a tárgyalt vallási igazság vagy erkölcsi követelmény között. Ilyen korai tanítás fenyeget akkor, mikor a tanító valamely vallási igazság megbeszélése alkalmával nagyon sok elvont fogalmat használ. Pl.: tévedés volna azt hinni, hogy a szabadság, az igazság, a hit, remény és szeretet, az Isten országa, a Szentlélek, a test és lélek, a bűn, a bűnbánat, a megváltás, a kegyelem, a megigazulás stb. lényegéről a gyermekeknek egyformán helyes fogalmaik vannak. A gyermek u. i. nem elvont és általános fogalmakban gondolkodik, hanem szemléletes és konkrét képekben. Amilyen nagy érdeklődéssel hallgatja a gyermek vagy serdülő a biblia történeti részeit (pl. Jézus élete, szenvedése és halála), annyira lanyhul az érdeklődés, ha a tanítójellegű példázatokra vagy a prédikációszerű páli levelek olvasására kerül a sor. Ha tehát az elvont fogalmak tárgyalása okvetlenül szükséges, a tanító megértésüket és tanításukat megfelelő szemlélettel alapozza meg. Ilyen szemléletekről bőven gondoskodik a biblia, az egyház- és világi történelem, a mindennapi élet stb.

Van azonban a formális természetű korai vallástanításnak olyan esete is, mely — úgy mondhatnók — nem annyira az értelmi síkba esik, hanem inkább érzelmi és irracionális (ésszel fel nem fogható) természetű. Olyankor beszélhetünk erről, mikor a vallástanító olyan „belső tapasztalatokat“ és „élményeket“ tulajdonít a tanulóknak, melyekkel ők azon a fejlődési fokon nem bírhatnak.

Az ú. n. „élménypedagógiának“⁴⁾ az a kétségtelenül jogos törekvése, hogy a vallástanításban is teret engedjen az érzelmi és akaratéletnek és vallási élményeket idézzen elő, túlzásokra vezetett és vezethet. Eltekintve ugyanis attól, hogy a gyermek vagy serdülő vallási élményei sohasem lehetnek olyan erősek, mélyek és tartósak, mint a felnőttekéi, itt csak két dologra utalunk. Az egyik az, hogy az iskolai élet a maga egész légkörével és környezetével többnyire nem alkalmas vallási élmények keletkeztetésére. Sokkal inkább az iskolán kívüli élet szolgálhat ilyen alkalmakkal: pl. egy istentisztelet, egy karácsonyi ünnepély, egy temetés, egy bibliai szöveg, de egy természeti jelenség is stb. Az iskolai életben a vallási élmények többnyire csak kivételes, ritka alkalmak. A másik dolog, hogy a vallási élményeknek felébresztése és keletkezése a tanulóknak tulajdonképpen meghaladja a vallástanítás lehetőségeit és határait. Vallási élményeket, a tanulóknak Isten bölcsességétől, hatalmától vagy kegyelmétől való megragadását csak az ő Szentlelke tudja megvalósítani a gyermek szívé-

⁴⁾ Csak Eberhardt Ottó: *Neuzeitlicher Religionsunterricht* 1928. (80 l.) c. könyvére utalunk.

ben és lelkiismeretében. A vallástanítás többet nem tehet, csak azt, hogy a vallási élmények befogadására a gyermek lelkét hajlandóvá, kitértté próbálja tenni. A minden áron „élményszerűsége” való törekvés átlépheti a gyermeki élménylehetőségek határait és esetleg a gyermeki természettel, annak élet- és világszemléletével is szembekerülhet.

A legsúlyosabb ilyen természetű korai tanítások a „bűnről” és „kegyelemről” szóló vallási igazságok tanításával kapcsolatban fordulnak elő. A gyermekből u. i. a bűnösségnek olyan természetű tudata, mint azt a bibliai vagy hitvallási irataink vallják, hiányzik. „A bűn úgy jelenik meg előtte, mint egy magányos folt a különben tiszta képen vagy egyes részek könnyű megbetegedése, amit azonban nem kell komolyan venni és amit bizonyára le lehet győzni.” (Volkmann.⁵⁾ A bűnösségnek olyan felfogására, hogy ez emberi természetünkben gyökerezik és attól az ember saját erejéből nem szabadulhat meg, a gyermek legalább is a serdülő korig nem tud eljutni. Ennek következtében Jézus Krisztus megváltói jelentőségét sem tudja megfelelően felismerni és értékelni. Korai tehát minden olyan tanítási törekvés, mely a gyermek büntudatát túlságosan erősíteni és fokozni akarja. Ez ellenkezik a gyermek életvidám, magabizó és optimista természetével.

Nyilvánvaló, hogy a korai vallástanításról mondottak után legalább is kérdésesnek kell tekintenünk a *dialektikus teológia* vallástanítási céljának és eljárásának a helyességét, amint azt *Bohne* megfogalmazásában ismerjük.⁶⁾ E szerint a vallástanítás lényegében „Istentől való megzavarás” és a vallástanítás célja a gyermeket vagy serdülőt „döntés elé állítani”. De hogy ez a cél megvalósítható-e és a korai bűnvallomás csakugyan megnyitja és kitérja a gyermeki szívet az evangéliom üzenete előtt, az nagyon is kérdéses. Mert ha előbb nem, úgy az ifjúkorban erősen megnyilvánuló bíráló szellem és önállóságra való törekvés nemcsak a túlzott büntudat ellen lázad fel, de esetleg a keresztyénséget és az egyházat is hosszú évekre elveti magától.

Természetes az is az elmondottak után, hogy általában sokkal több a korai vallástanítás, mintsem azt hinnők. Találkozunk velök a vallástanítás minden területén, így a biblia, a káté, az egyházi énekek stb. terén egyaránt. Tanulmányunk keretei között ezzel a kérdéssel részletesebben nem foglalkozhatunk, csak a legfontosabb szempontokra mutatunk rá.⁷⁾

A biblia történeti részei a megértés számára általában különösebb nehézséget nem okoznak, mert a történet azt nyújtja a gyermekeknek, amit a vallástanítás minden fokon a leginkább kíván: a szemléletet. A tulajdonképeni nehézségeket a biblia tanbeli, elvont részei okozzák.

Nehéz bibliai mondások pl.: Zsolt. 73, 23—26 v.; I. Ján. 2; Máté 16, 24 v.; Fil. 2, 5—11 v.; I. Kor. 15, 42—44 v.; Ján. 3, 31 v.; I. Kor. 15, 55 v.; II. Kor. 5, 17—21 v. stb. A páli leveleken kívül nehézségeket okoznak János evangéliomának a Jézus istenemberi, messiási voltáról vagy a világ előtti létezéséről szóló helyei, sőt a hegyi beszéd egyes részei is; így megkapóak, de mélységüknél fogva nehezek a boldoggá nyilvánítások.

⁵⁾ W. Ziechen i. k. 104 l.

⁶⁾ W. Ziechen i. k. 105 l., G. Bohne: Evangelische Religion 62—63 l.

⁷⁾ W. Ziechen i. k. 108—150 l.

A kátétanítás terén: a tízparancsolat és az első hitágazat — megfelelő szemléleti megalapozás esetén — nem okoz különösebb nehézségeket. Ellenben a második és harmadik hitágazat már tartalmi és formális nehézségeket idéz elő a 9—10 éves gyermekeknél. (Hiányos büntudat, Jézus megváltói jelentőségének ki nem elégítő felfogása, a Szentlélek fogalmának nehézsége.) — A Miatyánk első három kérdésének tanításakor kívánatos volna a második kérdésnek (Miképpen történik ez?) tárgyalását elhagyni, a negyedik kérdés teljes egészében veendő; ellenben a korai tanítás veszedelme fenyeget az ötödik, hatodik és hetedik kérdés tanításakor, ha ragaszkodunk a lutheri magyarázat szószerinti betanulatásához. — A negyedik és ötödik hitcikknél is a könnyebb megértés érdekében csökkenteni kellene a könyv nélkül megtanulandó anyagot. (A keresztség szentségénél el lehetne hagyni a harmadik és negyedik kérdés feleletének egy részét a „A víz bizonyára nem műveli... együtt azonban keresztség“ illetve az „Azt jelenti... örökké éljen“ mondatok kivételével.) Az úrvacsora szentségének tárgyalásakor is ajánlatos volna a könyv nélküli anyagot csökkenteni (pl. nagyon nehéz az első és második kérdésre szóló felelet: „A mi Urunknak, Jézus Krisztusnak...“, illetve „Érettetek adatott...“) a tanítás súlypontját a szeretetési igék áhitatos és tiszteletteljes befogadására helyezni és a dogmatikai magyarázatokat mennél szűkebb térre korlátozni.

Egyházi énekeink is sokkal több korai tanítást tartalmaznak, semmint azt hinnők. Hogy csak pár példát említsünk: A gyermek számára korai büntudat a következő énekekben: III. sz. Óh, miként fogadjalak 4 v.; 177 sz. Óh, fő vérző sebekkel 3 v.; 340. sz. Im nagy Isten 1. és 3. v.; 349. sz. Bűnösök, hozzád kiáltunk 1. v.; 323. sz. Előtted állok drága Jézusom 2. és 5. v.; 335. sz. Teljes minden életemben főleg az 1., 2. és 3. v.; — Menekülés a világ elől, a szenvedés készsége és a halál öröme: 424. sz. Jertek hozzám, Krisztus mondja 1. és 7. v.; 356. sz. Krisztus, te vagy életem 1. v.; — A vígasztalásnak túlzott szüksége és vágyódás a menny után: Jövel Szentlélek Üristen 3. v.; 293. sz. Kegyes Jézus, itt vagyunk 1. és 2. v.; (308. sz. Készítsd magad, kedves lélek... az 1., 2. és 3. vers) jegyesség viszonya stb.

A korai tanításról mondottak jelentőségét nem csökkenti az a körülmény sem, hogy a keresztyén nevelésben a korai tanításokat teljesen megszüntetni nem tudjuk. Így pl.: a család, a környezet, a község stb. a gyermeket sok olyan cselekvésre, szokásra, vallási nézetre neveli, melyeknek értelmét a gyermek még nem fogja fel, hanem csak mintegy sejtve átéli. A gyermek így lassan magától, szinte „tanulás nélkül“ belenő a keresztyén vallásba. (Krieck szerint a „funkcionális nevelés“ tana.) A korai vallástanítást tehát a maga egészében nem lehet elkerülni. Isten ígéjének vagy a vallástanításnak hatását nem lehet egy számtani feladat módjára lemérni.⁸⁾ Itt tere van az irracionális mozzanatnak, az isteni működésnek, mely minden emberi értelem és számítás ellenére gyakran egy meg nem értett szóval is hathat a gyermek vagy serdülő lelkére. Némely szó, melyet a gyermek nem ért meg, később hirtelen világossá válhatik vagy az életnek egy új fordulatában, erősítő, vígasztaló hatást gyakorolhat.⁹⁾ Tapasztalásból

⁸⁾ W. Ziechen i. k. 154 l.

⁹⁾ *Kabisch* beszéli el könyvében (*Wie lehren wir Religion?* 7. k. 1931. 65 l.) a fiatal Kellerről, hogy mint gyermek tanulta a Miatyánkot és bősé-

tudhatjuk magunk is, hogy megkapó egyházi énekeink (Erős vár a mi Istenünk, Ki dolgát csak Istenre hagyja, Mint a szép hűvös patakra, Hagyjad az Úrra utadat, Isten felséges adománya, Krisztus, te vagy életem stb.) mennyire felemelhetik, megerősíthetik és megvívásztalhatják a kétségek közt hányódó vagy csüggedő, bánatos emberi szívet. A funkcionális nevelés tanának tudatában is azonban óvatosnak kell lenie a vallástanítónak a gyermekek felfogó- és gondolkodó képességének megítélésében, ezért lehetőleg kevés anyagot jelöljön ki egy órára és a könnyvélküli tanulást a legszükségesebbre korlátozza. Csak kevés, jól megértett és maradandó értékű bibliai mondást, egyházi éneket és kátérészt tanultasson a gyermekekkel.

A korai vallástanítás fogalmának és fajainak ismerete azonban csak akkor használ valamit a vallástanítónak, ha nem marad pusztn az elmélet terén, hanem a gyakorlati életnek is akar szolgálni. Próbáljunk tehát a következő kérdésre válaszolni: Hogyan kerülheti el a vallástanító a korai tanításokat? Tudjuk, hogy a vallástanító nem taníthat tetszése szerinti anyagot, mert kötvé van a tantervhez és annak előírásaihoz. A tantervekben pedig néha olyan vallástanítási anyagok is szerepelnek, melyek meghaladják az illető életkornak értelmi színvonalát. Pl.: az 1937-iki népiskolai vallástanítási tervben az I—II. osztályba felvett egyházi énekek egy-kettő kivételével tartalmilag nehezek a 7—8 éves gyermekek részére. Különösen pedig nem helyeselhető, hogy a keresztyén hitélet legfontosabb kérdéseit felölelő második és harmadik hitágazatot 9—10 éves gyermekeknek a III—IV. osztályban tanítsuk. Ettől eltekintve azonban a tanítási anyagot a tanító kapcsolja össze a gyermek lelkevel, ő indíthatja meg azzal a gyermek szívét és kedélyéletét. Gyakran pedig nem is annyira az fontos, hogy mit tanít, hanem sokkal inkább az, hogy hogyan tanít. Ezért lelkiismeretesen készülnie kell tanításaira, ezért tanulmányoznia kell az újabb valláspedagógusok tanítási eljárását.¹⁰⁾ Ezenkívül iparkodjék ennél jobban megismerni a gyermek és ifjú lelki életét, gondolkodását, érület- és akaratvilágát. Ennek alaposabb ismeretében el fogja kerülteni a veszedelmesekké válható „korai tanításokat“ és alkalmas eszköze lesz a gyermek szívére és lelkiismeretére ható isteni igének.

gesen gyakorolta, anélkül azonban, hogy annak mélyebb értelmét felfogta volna. Egy alkalommal azonban tanítója egy ablaküveg véletlen betörésekor csúnyán megsebezte és bevérzte az arcát. Keller első érzése a káröröm volt, mert aznap délelőtt kapott ki a tanítójától valamilyen mulasztásáért. De a vérző arc látásakor hirtelen a Miatyánk ötödik kérésének szavaira kellett gondolnia: „És bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek.“ Tehát mintegy kinyilatkoztatás-szerűen világosodott meg előtte Istennek a parancsa, hogy az ellenségnek sem szabad rosszat kívánni.

Ziehen ismerteti i. k.-nek 155. lapján Péter Frigyes püspöknek egy nyilatkozatát a 73. zsoltár 25—26 versével kapcsolatban. Hiába tanulta Péter ezeket az igéket („Kicsodám van az egekben? ... az én örökségem te vagy, óh Isten mindörökké.“) az iskolában, igazi értelmük csak a világháborúban, a Somme melléki harcok pergőtűzében nyílt meg előtte. Ekkor nemcsak megértette őket, hanem mély igazságukat is átélte és vigasztaló erejüket is tapasztalta.

¹⁰⁾ A magyar vallástanítási irodalom szegénysége miatt leginkább német katechéták munkáira vagyunk ráutalva. (Pfennigsdorf, Eberhard, Dittmer, Fendt, Schider, Wissmann, Niebergall, Rang Márton stb.)

Mindeddig csak érintettük, de nem mutattunk rá határozottan arra a veszélyre, mely a korai vallástanítás tényéből következik. Befejezésként hadd utaljunk még a következőkre: Azok a tanulók, kik nem értették meg eléggé a tanult vallási igazságokat, nagyon könnyen felszínes, hamis képet alkotnak maguknak az egész keresztyénségről. Csak külső cselekedetekben, kegyeletes szokásokban, esetleg csak kenetes szavak használatában látják a keresztyénség lényegét és nem jutnak el annak középpontjáig: a bűnei miatt Istennel szemben állandó felelősséget és bánatot érző, de a Jézus Krisztusban kegyelmet nyert és szent életre kötelezett keresztyén embernek a meggyőződéséig. Az ilyen felfogás könnyen bizonyos farizeusi önmelegedésre vezethet, mert visszatartja tanulóinkat attól, hogy később, talán az ifjúkorban alaposabban ismerjék meg a keresztyénséget és komolyan fontolóra vegyék iránta való feladataikat és kötelességeiket. — A másik veszély, mely a korai vallástanítás folytán jelentkezik, szintén nem megvetendő. Ha tanulóink csak értelemszerűen fogják fel a tanult hitigazságokat, melyek szívüket és lelkiismeretüket hidegen hagyják, a keresztyénségben nem látnak különösebb értéket, azt a legnagyobb kincset, melyért érdemes áldozatokat hozni és szenvedéseket elviselni. Isten ügyével, egyházunk hivatásával és feladataival szemben hidegen és közönyösen állanak majd, sőt könnyen belőlük lehetnek a keresztyénségnek titkos vagy nyílt ellenségei. Nem nehéz belátni, hogy a mai válságos, szinte mondhatjuk sorsdöntő időkben mennyire fontos, hogy gyermekeinkben és ifjúságunkban tehetségünk szerint ne csak megértést, de szeretetet, megbecsülést és felelősséget ébresszünk Isten igéjének és egyházunknak szent ügye iránt! Mindez arra figyelmeztet minket, hogy komolyan vegyük a korai vallástanítás kérdését és ne kicsinyeljük le káros hatásait és veszélyeit.

Lehoczky Egyed

evangélikus tanítóképző-intézeti
tanár.

Magunk között.

Papok a Főpap előtt.

3. Az ige átvétele és továbbadása.

„... mindaz te tőled van, amit nékem adtál: Mert ama beszédeket, amelyeket nékem adtál, ő nékik adtam és ők befogadták.“

János 17, 7/b—17, 8.

Krisztus szolgája hivatásának csodálatos teljességét, szavakban kifejezhetetlen boldogságát és emberi lehetőségeket túlszárnyaló erejét az igehirdetésben bírja. A gyarló ember önmagában gyenge fegyverzetben áll szemben a világgal, midőn hadat üzen a bűn hatalmasságának s életét áldozza azért, hogy a megmentett lelkeket elvezethesse Istenhez. De küzdelmébe az ő igéje által belép maga az Isten, erőt kölcsönöz, győzelmet biz-

tosít. Minden igehirdetés új támadás, új harcba indulás, új győzelem keresés. Mindegyik után gyengül a Sátán serege és megnövekszik a Krisztus tábora. Minden prédikáció világrombolás és világépítés egyszerre.

Csodálatossága abban rejlik, hogy kezdettől mindmáig gyarló ember a megújuló harc hőse, törekény, bűnnel vert halandó a világrombolás és világépítés munkása. Az ellenséges seregek katonái is hasonló gyarlóságú emberek. Kiszámíthatatlan a küzdelem eshetősége, kifürkészhetetlen és észrevehetetlenül emelkedik magasba, avagy zuhan mélységbe az eredményt jelző vonal, de bizonytalan kialakulások után, valamikor mégis kibontakozik Krisztus győzelme, mert a küzdelem fegyvere az Ige s a harcot nem ember, hanem maga Krisztus folytatja.

Követelésként lép tehát előnkbe, hogy az igazi fegyverrel és az igazi hadvezérrel küzdjünk. Isten igéjével szálljunk harcba a bűn világával s Isten igéjével építsük a lelkek új világát. Nem hangsúlyozhatjuk azonban elég sokszor és elég határozottan ennek a küzdelemnek első törvényét: nem mi, nem a mi személyünk, nem a mi erőnk, tehetségünk, kiválóságunk, hanem egyedül az Isten. Isten által meggazdagított száj vagy csupán, melyen kezdettől mindvégig örök igék melódiái zengenek. Isten lelkétől megerősített kéz vagy, mely engedelmes önmegadással törí az ősi ugart, gyomot irt, magot szór, növendékfát ápol, száraz ágat tördel. Istentől irányított láb vagy, mely tövisen, rögn taposva gázol, palántás ágyakon, gyenge fűvön kímélve jár s mulandó világban mindenképen Isten kijelölte örök úton halad. Munkába szegődtetett kőműves vagy, de Isten terve szerint építész. Egész életedre elszereződtetett gyöngyhalász vagy, de gazgyöngyöt csak Isten tengerében találsz. Zenélő hárfa vagy, de örök szép melódiáidat Isten lelkének fuvalma szólaltatja meg.

Minden hasonlat cserépburkán ugyanazon igazság fénylik: nem te, hanem az Isten, nem a te képességed, hanem Isten kegyelme. Benned pedig: nem kiválóságod, hanem engedelmes-séged, nem tudásod, hanem hűséged, nem saját világosságod, hanem az ige világosságának visszatükrözése. Jézus főpapi imájában ezt így fejezi ki: „En a te igédet nékik adtam, ama beszédeket, amelyet nekem adtál, önékik adtam és ők befogadták.“

Pál apostol, ki saját igehirdetéséről azt mondja, hogy ő „nem hamisítja meg Isten igéjét, hanem tisztán, szinte Istenből szól az Isten előtt Krisztusban“, ahhoz kéri gyülekezete imádságát, hogy „Isten nyissa meg előtte az ige ajtaját és szólhassa Krisztus titkát, amint neki szólnia kell.“

Az apostol kijelentésében fontos megállapítások vannak. Az első az, hogy az igének ajtaja van. Csak az ajtón át léphetünk be az ige világába. Második, hogy ez a feltétel elsősorban az igehirdetőre áll, aki csak akkor jut el az ige értelméhez, ha annak ajtaja előtte feltárul. A harmadik, hogy az ige ajtaját nem az igehirdető tárja fel, hanem az Isten. A negyedik, amelyik az előzők jelentőségét egyszersmind aláhúzza, hogy az igehirdetés

értékmérő követeléseit Isten állapítja meg és nem az igehirdető. Az ötödik pedig, hogy Istentől az ige ajtajának megnyitását állandó imádságban kérni kell és pedig nemcsak az igehirdetőnek, hanem az igehallgatónak is. Isten igéje olyan kimondhatatlan értéket jelent, hogy az igehirdetőnek és igehallgatónak együtt kell Isten előtt térdelniük ezzel a könyörgéssel: az ige ajtaját nyisd meg a te szolgád előtt, hogy szólhassa Krisztus titkát, amint néki szólnia kell.

Az igehirdetés félelmetes hivatás. Az embert szinte megdöbbsenti annak felelősségteljes komolysága, hogy a kiválasztott embernek Isten igéjét kell hirdetni. Isten igéje végtelen gazdag tartalommal bír. Az ige izenet és parancs. Az igehirdetőnek szavakba kell öntenie Istennek az emberekhez intézett üzenetét és közvetítenie kell Isten parancsait. Az ige kegyelem és ígélet. Az igehirdetőnek fel kell tárnia Isten kegyelmének ajándékait. Az ige erőközlés. Az igehirdetőnek közvetítenie kell Istennek az igében elrejtett erejét. Az ige Istennel egyesülésünk eszköze. Az igehirdetőnek elevénné kell tennie az embernek Istennel való állandó közösségét. Az ige lélekmentő, életújító hatalom, benne a Szentlélek munkálkodik. Az igehirdető a bűnben élő, tehát az ítélettel eljegyzett emberrel foglalkozik. Istennel együtt munkálkodik, hogy ellenséges hatalmasságok alatt álló emberek életküzdelmében diadalra jusson a Krisztus s a bűn legyőzésével, a kegyelem elfogadásával újemberré formálódják.

Az igehirdetés tehát nem remekbe készült szónoklat, nem életbölcseleti tanítás, vagy építőcélzatú fejtegetés, nem tudományos eszközzel dolgozó teológiai oktatás. A prédikáció Isten akaratának feltárása, Isten ígéletének megszólaltatása, Isten erejének közlése, Istennel való közösség megerősítése olyképen, hogy abban kibontakozik az egyház hittudata és életszemlélete s szavai mögött megdobbann az igehirdető életének a szíve: a biznyságtetés.

Az igehirdető szolgálatának Krisztus főpapi imája szerint két nagy feltétele van: a helyes ige-átvétel és a helyes ige-továbbadás.

1. Mit kell tennie az igehirdetőnek, hogy az igében Isten gondolatát világosan megállapítsa s annak hamisítatlan értelmét megértse?

a) Tanulmányozzuk a bibliát a maga eredeti nyelvén. Ez a régi, örök követelés arra törekszik, hogy a biblia értelmének megállapításánál a közbeeső tolmácsolásokat az azokat megillető helyre állítsa. A gondolat mindig szenved a visszaadások következtében. A szentírásnál különösen kedvezőtlen helyzettel kell számolnunk. A biblia Krisztus tanítását, az ő szavait és beszédeit közli, tehát az élő beszédet lefényképezi írott beszédre. A két közlés között időtávolság van s a közlés nem szörszerint történik. Az eredeti nyelven történt feljegyzést azután a magyar bibliafordítók lefordították magyar nyelvre. Az eredeti közlés gondolatvilágának átadásánál azonban kénytelenek alkalmazkodni a magyar-

nyelv szókincséhez és kifejezőképességéhez. Ez a sok és sokféle áttétel csak áldozatokkal lehetséges. Ez pedig azt jelenti, hogy a fordítás sohasem fedí az eredetét. Különösen áll ez azért is, mert a biblia tárgya az üdvösségmunka kérdéseit tárgyalja s a kifejezések árnyalati különbségei gondolati-különbségekre vezetnek.

Azért ne tedd félre görög újszövetségedet, sőt ha ez még lehetséges, tedd magad elé zsidó bibliádat. Gondosan őrizgesd és növeld a teológiáról magaddal hozott s gyakran véres verejtékkal és lidércnyomású vizsgákkal megszerzett nyelvi tudásodat, mert görög és zsidó nyelvtudásod a biblia kapujának aranykulcsa. Az eredeti biblia híven közli Isten üzenetét. Gazdagabb és többet mond minden fordításnál. A szentkönyvek eredeti nyelven tanulmányozásával lelkiismeretedet is megnyugtatod arra nézve, hogy Isten igéjének átvételénél a legnagyobb gondossággal jársz el.

Az ige eredeti értelmének megállapításánál segítőkönyvek is állnak rendelkezésre. Bibliái szótárak, exegetikai munkák, írásmagyarázati könyvek, a biblia másnyelvű fordításai. Használd fel ezeket is lelkiismeretes hűséggel.

b) Saját anyanyelvünkön tanulmányozzuk a bibliát, mert Isten kijelentésének igazi megértéséhez ez is szükséges. Ez a biblia-tanulmányozás határozott célú hivatásmunka. Isten nekünk küldött üzenetét keressük, mélyel minket, az ő elhívott szolgálót megvilágosítja, erősíti és vezeti s nekünk utasítást ad gyülekezetünk lelkiszükségletének meglátására és a velük közlendő üzenetekre vonatkozólag. Ez a bibliaolvasás nem lehet szabad időnkre szorítóköz bibliaolvasogatás csupán, vagy a bibliai könyvek gyorsütemű átolvasása, hanem annak elmélyedő biblia-tanulmányozássá kell válnia. Meg kell látnunk, hogy Isten a gyülekezet szolgálatába állított lelkipásztornak magában a bibliában ad utasítást a lelkek építésére, a hitbeli közösség erősítésére, a veszedelmek és a gyógyulások meglátására. Miért értékesül ebből a szempontból oly kevésbé a biblia a lelkészek életében?

c) Az eredeti értelem megállapítása céljából hagyjuk meg a tanulmányozott szöveget a biblia egységében.

Az önállóságra emelt, kiszakított szöveg könnyen meghamisítja Isten gondolatát, a biblia teljességében meghagyott szöveg ellenben rátámaszkodik az egészre, abban nyer magyarázatot és értelmezést. Ha a biblia összefüggéséből kiemelem annak egyes részeit, könnyen emberi alkotássá teszem annak könyveit, különálló egészzé teszem annak részeit, s azokat emberi elgondolással és érdekkielégítéssel olvasom. Ha azonban részletolvasás közben mindig az egészet látom, akkor felismerem benne Isten könyvét, mely evangéliumot jelentő üdvösségmunkája által válik életkönyvvé. A bibliának ily szempontból történő tanulmányozása szintén szükséges ahhoz, hogy Isten kezéből az ő igéjét lelkiismeretes gondossággal átvegyük.

d) Az ige értelmének helyes megállapíthatása céljából az

igehirdetőnek biztos hittudattal kell bírnia. Isten igéjének jellemzője ugyanis, hogy lényegét hittartalom képezi. Minden ige mögött az élő Isten lélekmentő üdvösségmunkája áll. Ezt az igazságot kifejezhetjük ilyképen is: minden ige a golgotai kereszt felé mutat, vagy a golgotai keresztről érkezik. Nincsen tehát dogma nélküli ige és nem lehet dogmatikai biztonság nélkül az ige való értelmét megállapítani. Szükséges, hogy az igehirdető biztos hittudattal nyúljon az igéhez s a benne rejlő igazságot idegenkedésből, kényelemből, vagy helytelenül magyarázott gyakorlati érdekből ne szakítsa ki az üdvösségtanítás televény humuszából. A hit tartalmától függetlenített ige mindig erőtlentített és megszegényített ige.

Az elmondottak természetessé teszik, hogy az ige értelmének megállapításánál az egyház hitvallásos szelleme érvényesül. Ez a követelés nem az ige értelmének megváltoztatását, hanem annak az egyház középponti gondolkörében való elhelyezését jelenti. Az evangélikus igehirdetésnek sohasem szabad kiszakadnia a bibliai antropológia és a váltság-kegyelem gondolköréből. A bibliai antropológia éles határozottsággal megállapítja az ember természetét és jelenlegi helyzetét, mely szerint önmagában tehetetlen, bűnös ember, a váltság-kegyelem pedig feltárja Krisztus szenvedésének és keresztfai halálának életmentő értékét. Az ige helyes értelmének megállapításánál fontos feltétel tehát az is, hogy az igehirdető biztos tájékozottsággal bírjon az egyház hitvallási könyveiben, különösen az Ágostai Hitvallásban, Luther Kátéiban és a Schmalkaldeni Cikkekben.

A hitvallási iratokban való tájékozottság azért is fontos, mert a hitvallási iratokban kibontakozik az evangélikus élet eszménye és életszemlélete. Ezek felismerése nélkül az ige tanítást ad csupán s adós marad magával az étellel. Viszont az ige hitvallási értelmezése elősegíti az igeközlésben a hitvallási élet eszmény kialakulását.

e) Az ige átvételére való követelések mindenkire vonatkoznak. Belőlük elalkudni semmit sem szabad. Legfeljebb arról lehet szó, hogy kénytelenségéből egyiket, másikat mi magunk eljuttuk, ez azonban mindig hivatásunk megszegényítését jelenti.

De vajjon mit csináljon az a lelkész, aki görög és zsidó nyelvtudását már régen eltemette foszladozó teológiai emlékei közé? Hogyan segítsen magán az, aki idegen nyelvet nem tud s kizárólag a magyar nyelvre van utalva, aki tehát kommentárokkal, bibliai-szótárakkal, exegetikai munkákkal nem tud magán segíteni?

Semmiesetre se ejtse el a biblia tanulmányozására vonatkozó kötelességét. Isten megköveteli tőle, hogy az ige hiteles értelmét megkeresse. Használjon fel tehát minden megszerezhető eszközt; tudományos és gyakorlati munkát, rendszeres teológiai tanulmányokat, melyek segítségét nyújthatnak az ige eredeti értelmének megállapításánál. Tanulmányozza állandóan hitvallási iratainkat s állapítsa meg azokból egyházunk hitmeggyőződését és vallásos

életszemléletét. Mindenekfelett pedig olvassa állandóan magát a bibliát, engedje annak önmagában megadott magyarázatát érvényesülni, hogy Isten ígéjének értelme minél világosabb legyen előtte.

2. Ama beszédeket, amelyeket nékem adtál, önékik adtam — mondja Krisztus. Az Istentől átadott ígét tehát hűségesen közzölnünk kell a reánk bízottakkal.

Az igetovábbadás feltételei: a céltudatosság, az emberi szükséglethez alkalmazkodás, a formai eszközök felhasználása, a gyakorlati szempontok figyelembevétele, az ígéhez való egyéni viszonyunk kiépítése s felelősségtudatunk megerősítése.

a) Az igehirdetés mindig Isten üzenetének tolmácsolása. Isten ígéjének pedig mindig ugyanaz a célja: a bűnös embert megváltott emberré teszi s visszavezeti Istenhez. Régi bűnös életéből akarja az embert kimozdítani. Új élet után való vágyakozást akar benne felébreszteni. Hitre és cselekvésre indítja, mely multjával való szakítással kezdődik, Krisztushoz való csatlakozással folytatódik és Nála való megmaradásban nyeri be tetőzését. Minden prédikáció az ige alapjára épített piramis, pontjai, vonalai, lapjai láthatóan, vagy láthatatlanul a piramis csúcspontjára mutatnak és ebben a kérdésben válnak céltudatossá: mit cselekedjem, hogy az örökéletet elnyerhessem? Ez a kérdés minden igehirdetés kimondatlan célmegjelölése.

Ennek a kérdésnek megoldását az igehirdető az emberek értelmi, érzelmi és akarati állapotának átalakításával keresi. Neki mindig az egész emberrel kell dolgoznia. Az egész embert pedig csak akkor hódítja meg Krisztusnak, ha értelmét, érzelmét, akaratát az Ő lelkének hatása alá hajtja.

Az értelem átalakulásának állomásai: önvizsgálat, helyzeti tájékozódás, az emberre vonatkozó megsemmisítő értékítélet, Isten üdvintézkedéseinek értelmi felfogása. Az érzés-tisztulás állomásai: a bűnös állapottal való elégedetlenség, büntudat, bűnbánat, kegyelemszomjúhozás, a megváltás elfogadása és a megváltottság boldog tudata. — Az akaratátalakulás állomásai: a bűnnel szakítás, a hitetlenség és önzés világából kiszabadulás, a kegyelemben felajánlott erő elfogadása, az újjászületett élet küzdelmének, kötelességének, kockázatának és céljának vállalása.

Az értelmi, érzelmi és akarati funkciók azonban nem elkülönítetten, hanem egymást átszöve jelentkeznek, nem is az emberre vonatkozó függetlenségükben, hanem Istennel való kapcsolatukban. Az Istennel való kapcsolat a hitben van biztosítva. A lényeg tehát mindig az marad, hogy az ige hirdetése kiváltja az embernek az üdvösségkérdésben való hármasság vallomását: tudom, mert hiszek, érzem, mert hiszek, akarom, mert hiszek. Értelem, érzélem és akarat együtt alkotják az egész embert, akit az ige által a Szentlélek Krisztus tulajdonává tesz. Ezen funkcióknak a hittel egybekapcsolása pedig feltétele az egész ember teljes átalakulásának.

Az igehirdetés célja tehát mindig az újember. Különböző oldalról közelíthetjük meg ezt a célt, különböző igazság fel-tárásával, különböző eszközökkel igyekezzünk megvalósítani, a lényeg mindig ugyanaz: a régi bűnös emberből újembert kell formálni.

A régi klasszikus kor néhány tanítómestere felismerte az élő beszéd életformáló hatalmát. Plato a Simposion egyik szereplő-jével a következőképpen jellemezteti a beszédek közötti különbséget:

Ha ezt a szónokot hallom beszélni, úgy érzem, úgy beszélt, ahogy beszélnie kellett. Ha azt a másik szónokot hallgatom, úgy érzem, nem is beszélhetett volna jobban. De ha téged hallgatlak, nagy Sokrates, úgy érzem, szerencsétlen lennék, ha beszéded után ugyanolyan lenne az életem, mint amilyen volt beszéded meghallgatása előtt.

Állandóan szem előtt kell tartanunk tehát az igehirdetés Istentől rendelt célját. Olyan tudatos lelkiállapotot kell teremtenünk, melyben az ember menekülni akar megismert bűnös életéből, Krisztusban való életét igyekezik kiépíteni Istennek ezen célra felajánlott eszközeit felhasználja, átadván önmagát ezen átformáló munkára a Szentléleknek.

b) Az igehirdetés feltételei között erőteljes hangsúlyt kap a korhoz alkalmazkodás követelése. Sokszor halljuk, hogy a korhoz alkalmazkodás nélkül igehirdetésünk kiszakad az élet valóságából, elveszti az étellel fennálló kapcsolatát, kiejti kezéből azokat az embereket, akikhez beszél, akiknek életérdekeit hivatva van szolgálni. Már pedig évszázadok alatt nagy változáson ment át az ember külső és belső élete. A békésen dolgozó, külső biztonságban és belső kiegyensúlyozottságban dolgozó, csendes munkájú, válságok nélkül élő ember helyére lépett az idegfeszült, tépett erejű, elmechanizált ember, ki földi helyét ökölrel biztosítja s villogó tekintettel, kételkedő értelemmel keresi elhelyezkedését az örök harctól, gyűlölettől és ellentétektől hasogatott világban. Nagy változáson ment át az ember szellemi világa is, sok új szépséget talált és sok régit eltemetett. Átalakította az étellel kapcsolatos igényeket, homloktérbe állította a számokban kifejezhető, kézzel megfogható értékeket, ellenben megszegényítette a lelkiélet reális konkrétumait, a gazdasági és szociális fejlődés erkölcsi motivumait, az ember vallási életének tartalmát. Megváltozott az ember elhelyezkedése a világhoz való viszonyában, megváltozott körülöttünk az élet, annak az emberrel, az embernek meg vele szemben támasztott követelése. Meg kell tehát változnia az igehirdetésnek is, ha nem akarjuk elveszíteni azokat, akikhez szólnunk kell.

Valóban figyelniük kell az időre, melyben Isten üzenetét tolmácsoljuk, a változásokra, melyek külső és belső átalakulásokat eredményeztek és az emberekre, kiknek újszerű összetétele megformálásra váró matéria a mi munkánknak.

De mindez csak alkalmazkodást, figyelembevételt jelent, de

nem változtat igehirdetésünk ama lényegén, mely szerint az mindig igetovábbadás, vagyis Isten üzenetének tolmácsolása. Megváltozhatnak a körülöttünk és a bennünk levő világon sok minden. Új alakot ölthet társadalmunk, új tartalommal telítődhet műveltségünk, új vonásokat kaphat az élet, rádiót hallgathat falusi népünk, habos mûselyem válthatja fel régi, tartós háziszóttését, és modernség sorvaszthatja nemes egyszerűségű erkölcsét, a művelt ember magabizón beleszerelmesedhetik saját erkölcsi értékeibe, kettő nem változik meg: Isten üzenete és Isten üzenetének közlésére vonatkozó kötelességünk. Isten ma is mindenkinek ősrégi üzenetét küldi: elveszett, elkárhozott ember, én Téged megváltalak, térj meg, jöjj hozzám! És nekünk kizárólag ezt az üzenetet kell hirdetnünk, mert különben elveszítjük jogunkat Isten üzenetének tolmácsolására.

c) Ezen általános feladatot az igehirdető határozott téma-választással közelíti meg. Megállapítja azt a tételbe foglalt, sürített problémát, melyet Isten igéjével kell megvilágítani. A téma némelykor természetesen kibontakozik az alapige fájáról anélkül, hogy kiélezett tételbe foglalása szükséges lenne. Sok ilyen áldott prédikáció hangzik el templomainkban. Máskor a téma határozott problémát rejt magában, feltáratlan mélységeket, észrevétlenül meghúzódo örvényeket. Szédítő szakadékok elé állítja az embert, úgyhogy megriadva mered az eléje tornyosuló valóságokkal és lehetőségekkel szemben. Új világokat sejtet, a vallási életnek még nem látott és még nem hallott szépségeit és veszedelmeit, az emberi természetnek, bűnnek és kötelességnek, az isteni kegyelemnek, megbocsátásnak, segítségnek és ítéletnek elrejtett valóságait.

A céltudatosság azt követeli, hogy az igehirdetésnek mindig legyen témája. A téma nélküli prédikálás sötét erdőben, vak éjszakán bolyongás világító lámpás nélkül. Vitorláson elindulás a háborgó óceánon, iránytű nélkül. Nem vezethet eredményre az igehirdetés, ha maga az igehirdető sem tudja tulajdonképpeni célját. A téma kijelölésnél azonban nagy gondossággal kell eljárjunk.

Egy gyakorlati teológus felállítja azt a természetes követelést, hogy az igehirdető az ember lelkiszükséglete szerint válassza meg témáját, ne pedig tetszése szerint, ne a kedves és hatásos, hanem a szükséges kérdésekről prédikáljon. Ne riadjon vissza a kellemetlen és kemény igazságokat tartalmazó prédikációktól. Vannak igehirdetők, mondja ez a gyakorlati teológus, akik arról prédikálnak, hogy mit szeretnének bírni és milyenek szeretnének lenni. Mások viszont arról prédikálnak, amivel már bírnak és amilyenek ők maguk. Ezek a vágyak és áldások prédikátorai. Nyugtalaná, éberré, szorgalmassá teszik az embereket a lelkükben felébresztett Isten utáni vágyódás által. De erőssé, gazdaggá, örvendezővé csak akkor tehetik őket, ha közlik velük Isten kegyelmének kincseit. Ne elégedjünk meg a vágyakkal, hanem osztogassuk az áldásokat is. Jó az igehirdetés-

ben problémákat megoldani, jó bűnösségünket feltárni, de legjobb a bilincseket letörni s a megváltott embert szabadságának méltóságára elvezetni.

Ezekben a szavakban intelem van, hogy az igehirdetésben az evangéliumot a törvény el ne nyomja és a bűnbánati korbácsolás ne némítsa el a nagyöröm hirdetését. Vigyáznunk kell, nehogy egyoldalúsítással megszegényítsük Isten üzenetének teljességét és meghomályosítsuk annak életre nevelő pedagógiáját. Az ébresztő és korbácsoló prédikációkat mértékkel használjuk, nemcsak azért, mert az igehirdetésre is áll az, hogy a könnyebb munka sok kísértést rejt magában, már pedig könnyebb a lelket felzaklatni, mint Isten kegyelmében elcsendesíteni, hanem mert igazságtalanságra és helytelen következményekre is vezethet. De vigyázzunk a bűntudat-ébresztés nélküli quietisztikus és egyoldalú érzelmi prédikációkkal is, nehogy a „minden rendben van“ kényelmes gondolatát ébresszük fel az erre hajlamos emberekben. Isten üzenetét mindig a maga változatlan teljességében tolmácsoljuk: törvényt és evangéliumot együtt, úgy amint azt a Megváltó Krisztus keresztfai szenvedésében és halálában elválaszthatatlan valóságban együtt ajándékozta nekünk.

e) Az igetovábbadás külső formája legyen méltó Isten üzenetéhez, segítse elő és ne gátolja annak munkáját.

Isten üzenete az emberről, az életről, az üdvösségről, a megtérésről, az újéletről szól. Az igetovábbadás feladata tehát Isten üdvösség munkájának feltárása, önvizsgálatra indítás, bűntudat-ébresztés, értelmi tisztítás, akaratérő elindítás. Mindez szükségessé teszi az ember értelmének, érzelmének és akaratának megmozgatását, meggyőzését, felvilágosítását és helyes irányba terelését.

Felépítésében legyen a prédikáció logikus. Gondolatait tegye rendszeressé. A meggyőzés útján vezesse hallgatóit az igazsághoz és ne kívánja tőlük a megvilágítás és kifejtés nélkül adott igazságok egyszerű elfogadását. Jó azonban vigyázni arra, hogy a logikai felépítés rendszerében el ne vesszen a melegség, a szív és az élet.

Isten üzenete megfelelő szép külső formát követel. Legyen tehát az igehirdetésben esztétikai formaérzék, stílusgondosság, színesítő gazdagság, magyarázó plaszticitás. Isten üzenete megérdemli és megköveteli ezt a gondosságot s ezt a mai igehallgató ember is igényli. De éppen így a külső esztetikum korlátát az Isten üzenete maga adja meg. Sohase váljék öncéllá, ne szorítsa háttérbe magát az ígét és ne homályosítsa el az igeközlés egyedülvaló célját.

Valósuljon meg az igehirdetésben a prédikáció helyes esztétikai fokozása: formaszépség, gondolatszépség, igazságszépség. Az igehirdető ne leplezze gondolathiányát formaszépséggel és ne akarja emberi gondolatok szépségével pótolni Isten igazságait. Törekedjék közléseinek szemléltető illusztrálására anélkül, hogy könnyeztető történet-mondások félszázados hasznavehetetlen

útján járna. Gyakoroljon ön maga felett ebben a tekintetben is önkritikát s gondolja jól meg a mai ember lelkiösszetételét és igényét. Különösen pedig azt a mindent összefoglaló követelést zárja lelkébe, hogy az igetovábbadás akkor sikerül legjobban, ha az igeátvételt saját személyünkre vonatkozólag jól tudtuk elvégezni.

f) Az igetovábbadásnál nagy jelentőséggel bír a gyülekezet, melynek Isten igéjét hirdetjük. Az igeközlése, Isten üzenetének átvétele teszi a gyülekezetet gyülekezetté. Ebben a vonatkozásban is gondolnunk kell tehát arra, hogy az igehirdető szolgálattal segítsük a gyülekezetet Isten gyülekezetévé válni.

Fontos a gyülekezet azért is, mert ígét hallgató közösséget jelent. Figyelembe kell tehát venni annak összetételét, műveltségi viszonyait, életszínvonalát, gazdasági és szociális körülményeit, vallási irányzatát, felekezetközi helyzetét, nem mintha mindez jótányit is változtatna az igehirdetés alapfeladatán, hanem mert befolyásolja annak eszközeit, metodikáját és rendszerét.

Fontos a gyülekezet azért is, mert benne az életvalóság hatalmas ereje lüktet. Az elképzelt és elméletté tett élet helyett a gyülekezetben kibontakozik a valóélet a maga százarcú lehetőségeivel és kegyetlen kényszereivel. Életek tárulnak elénk, melyekben rogyásig dolgoznak az emberek, gyűlöletben elég a szívek házassági esküje, a látszat erkölcs selyem köntöse alatt meghúzódik a rejtett bűn, asszonykönnyben, férfiverejtékben nemesedik vagy szennyesdik a gyermek életarca, betegágyon és koporsó mellett átok és imádság közt válogat az összetört lélek s az élet országútjára hullott hitvány kavicson megcsúszik az egyik ember, a másik pedig megveti azon a lábát.

Különösen fontos a gyülekezet azért is, mert a mindennapi életen kívül a lelkiélet lehetőségeit, veszedelmeit, hiányait is feltárja s az igehirdetők számára jó tanácsadóvá válik.

Azért gyülekezetekben élj, ne csak annak élén. Nyisd látásra szemedet, szívedet, lelkedet, hogy az élet hullámozó sodra előtted hömpölyögjön s te híveid között és velük élj. Életük közelebb hozza lelkedhez az ígét, prédikációd pedig közelebb viszi őket az igazi élethez.

g) Az igehirdetésnél gyakorlati szempontokkal is számolnunk kell. Az igehirdető Isten igéjének hálójával embereket fog. Nem feledkezhetik meg tehát arról, hogy az ember lelkiismeretét, szívét és akaratát csak akkor ragadhatja meg, ha igehirdetését megtölti az életvalóság levegőjével. Emberről, Istenről, életről látható, vagy elrejtett eseményről beszélve, az emberi élet prédikátorává kell lennie. Örök idealizmusának nagy életrealizmussá kell átváltoznia. Az elméleti teológusból meg kell születnie a gyakorlati prófétának, a tudós exegetából az életbölcseletről, az árnyékot, sötétséget meglátó emberből a kegyelem napfényes mezőin munkálkodó pásztornak.

Az igehirdető erősítse pszichológiai érzékét, tanulmányozza gyülekezetének ember-típusait, rajzolja meg lelki arcukat. Álla-

pítsa meg mozgató érzéseiket és akaratukat, nem hitvány kíváncsiságból, hanem hogy az ige aranykulcsával kinyithassa lelkük belső szentélyének ajtaját.

Egy igehirdető beszél, hogy szombat délután prédikációra készüléskor gondolatban néhány hívét maga köré ülteti, csendes beszélgetésbe ereszkedik a maga elé képzelt egyszerű földművesel, az újságolvasó iparossal, a diplomás emberrel, a családias érzésű édesanyával és még másokkal. Másnapi prédikációjának témájáról beszélget velük, kérdéseket intéz hozzájuk s meghallgatja észrevételeiket. Megfigyeli ellenvetésüket s felhasználja bíráló megnyilatkozásait. Elképzelt beszélgetésüknek eredményeképpen majdnem készen kapja másnapi prédikációját.

A pszichológiai érzés kiművelése azért is fontos, mert az igehirdetés nem logikai eredményre, hanem lelki átalakulásra törekszik s ehhez lélektani eszközök szükségesek.

A gyakorlati cél megközelítésénél a fantáziára is szükség van. Az igehirdetőnek vonalakkal, színekkel elevenné kell tennie az érzékfeletti világot s szemléltetnie kell a vallási élet igazságait. Közelebb kell vinnie híveihez a hit világát, a bűnös és átalakult életet, a kegyelmet és ítéletet. A fantázia helyes felhasználására példát adott a Megváltó Krisztus. Tanításai tele vannak szemléltető képzelettel, egyszerű, természetes, művészi és pedagógiai szempontból utolérhetetlen fantáziával. Gondosan vigyázni kell azonban arra, hogy hang, vonal, szín és képzelet el ne nyomják magát az igét. Nem szabad az igét elrejtjenünk, avagy helytelen világitásba helyeznünk. Nekünk az igét világosságra kell hoznunk.

h) Az ige továbbadásánál fontos, hogy benne légy magad is.

Az igehirdető az igét saját szíven bocsátja át, azután az élet változó eseményei által ébresztett érzelmeket megszűri az ige tisztító rostján, úgy hirdeti azt híveinek. Így azután Isten üzenetéről szóló tanítása pecsétet kap, mert megérik rajta szívének remegése. Zengését megerősíti s befogadását elősegíti, ha a gyülekezet meglátja az igehirdetés hangjából, színéből, erejéből, hogy az igehirdető már üldögélt az igének tanító-széke előtt s igazságába hívő lélekkel beletekintett.

Az élet küzdelmeiben, csendes kereszthordozásban, különösen belső válságokban kialakuló lelki habitus ez. Az ember a bibliában megtalálja saját életének kommentárját. Könnyes kérdéseire, égető kételyeire és riasztó bizonytalanságaira sietős lapozással is felleli a találó isteni üzenetet. Először fokozatosan kialakuló egyéni vallási élet ez, mely később azután az ige továbbadásánál szerényen meghúzódó lelki motívummá válik.

Azért vidd életedet közel a bibliához, a bibliát pedig magadhoz, hogy elválaszthatatlanul összeforrtatok egymással. Ebben az állandóan erősödő viszonyban engedd érvényesülni különleges lelki vágyódásodat s ne ültessd magadat a vádlottak padjára, ha a biblia egyik másik könyve közelebb fekszik szívedhez.

Nekem a drágák között különösen drága János evangéliuma. Akkor kerültem közelségébe, mikor Isten üdvösség-elgondolásának szédítő magasságából néztem a megváltó Krisztus életét. Még közelebb kerültem hozzá, mikor a kegyelem alapján megépített művén megéreztem Krisztus szívének melegségét. Később olvastam azután, hogy Sundar Singh, ez a hatalmas vallásos egyéniség hasonlóan érzett s azt így magyarázta: János evangéliumának titokzatos varázsa azért van, mert a szeretett tanítvány Jézus keblén pihent s nem szájuk, hanem szívük beszélgetett egymással. A többiek kérdeztek tőle s megelégedtek feleleteivel. János pedig a szívén nyugodott s ezért tudta kifejezni evangéliumában a hívő ember benső, személyes viszonyát Jézushoz.

Életed eseményeit állítsd egy-egy ige fényébe s helyezd el azokat Jézus szívén. Ily módon sokat meglátsz Isten akaratából és megértő szívvel abból sokat tudsz közölni híveiddel. Az igének ez az átélése, a bibliának életünk kommentárjává tétele, hatalmas, csendes segítője szolgálatunknak. Átélésnek nevezem, nem pedig vallási élménynek, mert ezt a szót lelki életünk egyéb megnyilatkozásaira szorítom s különben is óvatossággal vagyok ezzel a sokat emlegetett lelki tényezővel szemben. Fontosnak tartom, azonban annak hangsúlyozását, hogy az igeátadásnak helyes értelmezésben mindig bizonyosságtevővé kell lennie.

Az elmondottakból aláhuzom még azt az érintett megállapítást, hogy az igazi bizonyosságtevés mindig Isten bizonyoságtételére támaszkodik. Alapját nem szegényes, avagy gazdag élet-tapasztalatom adja meg, hanem Istennek önmagáról közölt bizonyossága. Nem magamra támaszkodom tehát, nem bizonytalan jelentőségű és értékű vallási tapasztalatomra hivatkozom, hanem magára az Istenre. Az Isten önmagáról tett, általam ismert, hit-tel fogadott bizonyoságtételére építek s egyéni tapasztalatomat Isten objektív bizonyosságtevésére támasztom. Vallási átélésemet nem a rajongás szele hordozza, abban nem a képzelődés tüzéből kiszakadt lángnyelvecske fénylik, hanem bizonyos, határozott, gyökérrel bíró bizonyosság hatja át: Isten önmagáról tett bizonyoságtételének hívő szívvel megállapítása és emberi megpecsételése.

Az igeátadás szolgálatára erősítsd személyed, életed, meggyőződésed és hited kapcsolatát az igével Isten önmagáról szóló bizonyosságtevésének hangsúlyozásával. Az igeátadás mögött egész életvalóságod meghúzódik. Dolgozásod, gondolkodásod, családdal foglalkozásod, emberekkel érintkezésed, örömgelátásod, kereszthordozásod, az, hogy megtért emberré igyekezel lenni. Nem kész, befejezett, megállapított metódus szerint megtért emberré, hanem mindennapi bűnbánatban, kegyelem keresésben és Krisztus megtalálásában élő megtért emberré. Ez pedig azt jelenti, hogy mindennap meglátod bűnösségedet és az érted keresztre feszített Megváltót. Bűnösséged sötét felhője föléd borul, de rajta átragyogó napfényként sugárzik Isten megbocsátó kegyelmének fénye. Bűntudatod nem suhanó felhő, hanem

állandó lelkiállapot. Megváltottságod nem ünnepi alkalmak ajándéka, hanem Isten kegyelmének állandó bizonytsága.

Isten igéjének megpecsételése életeddel az is, hogy minden nap dolgozol saját belső embered kialakításán. Ki kell építened Istennel való közösségedet s való tartalommal kell megtöltened Istenben való életedet, mely könnyen külsőséges formássá válik. Ez a vallási életközösség tulajdonképpen önmagát bírálja. Az élet egyes eseteiből kiderül, hogy mit jelent Istennel szemben való alárendeltséged, engedelmisséged, alázatod, hited, szereteted, önzetlenséged. Mit jelent küldetésed gondolata? Mennyire vagy igehirdető, mennyire rétor, mennyire béres, mennyire pásztor? Istennel való közösségedet megítéli a mindennapi élet, mely mosollyal, vagy ököllel előcsalogatja szíved érzéseit, elhatározásaidat és állásfoglalásodat. Ítélet-mérlegre kerül, hogy belső embered életnyilvánulásaiban milyen szerepe van az igének, az imádkozásnak, a szentségnek.

Bármelyik oldalról világítjuk meg ezt a kérdést, feltétlenül bizonyos, hogy életünknek pecsétté kell lennie az igeátadásnál.

i) Az igeátadásnak sok személyi nehézsége és kísértése van. Az igehirdető kész emberként áll a világ előtt, pedig mindig gyarló, tökéletlen ember. Teljes fegyverzetet mutat, pedig felkészültsége állandó megújítást követel. Eredményekért kell harcolnia, ő pedig sikerekért harcol. Munkamezője szent műhely, de az könnyen válik hiúság vásárává. Isten szolgálatában emberekért munkálkodik, de könnyen ledobja magáról a szolgák szürke darócát s felölti az önmagukban erősek díszruháját. Összetéveszti az igehirdetéshez való lelki hozzáérést szolgálati idejének tartamával, tapasztalatokra, gyakorlati ügyességre támaszkodik, nem pedig a hívő lélek Istentől adott belső adottságaira. Egymásra torlódó kötelességeinek teljesítése közben könnyen a szó iparosává válik, ad, újból ad, folyton ad s elfelejt Istentől átvenni, újból átvenni, folyton átvenni, kizárólag venni.

Munkája megítélésében ritkán van segítsége. Nincsen mellette lelkész társ, aki jóakaró lélekkel és hozzáértéssel szólhatna hozzá. Hozzáértő barátja sincs. A feleség ritkán nevelődik objektív kritikussá. Hívei seregében szemtől-szembe legfeljebb magasztalók akadnak, a hátmögötti kritikusok pedig rendesen komolytalan szempontokat alkalmazó értéktelen bírálók. Önmaga bírálójának tehát önmaga marad, ki a bírálók hiányát kedvező helyzetnek tekinti s állandó megelégedettséggel jutalmazza önmagát. Közben feledésbe merül az a legnagyobb igazság, hogy minden igehirdetőnek van egy szigorú hozzáértő bírálója: az Ige Ura.

Isten megítéli az igehirdető munkát. Nem is lehet ez másképpen. A világ legnagyobb értékét, az életteremtő, erőadó, lélek-közlő, közösségépítő értéket bizza az igehirdetőre. Világok kibontakozását, lehetőségek megvalósulását, ígérek beteljesülését, tündéralmok életté válását. Az Igében ad bűnbocsánatot, kegyelmet, és életet. Micsoda felelősség súlyosodik az igehir-

dető lelkiismeretére, ha Isten üdvösségmunkája őmiatta elakad, mert nem közli az igazi ígét. Sötét úton botorkálnak az emberek, mert nem emeli magasba Isten világosságát. Éhezve sorvadnak sok százan, mert nem adja nekik Isten életadó kenyerét. Szomjúhozásban elepednek a lelkek, mert nem vezeti őket az örökélet tiszta forrásvizéhez.

Minden igehirdetés alkalmával két vizsgát kell megállnunk. Isten leméri, hogy nekünk adott ígét megértettük-e és megbecsültük-e, azután leméri, hogy azt tisztán és igazán továbbadtuk-e és annak befogadására hívünk lelkét előkészítettük-e? Vajjon átjárja-e lelkünket ennek a két ítéletnek komolysága, követelése és teelőssége? Átérezzük-e mindezt igehirdetés előtt és igehirdetés után?

Szombat éjszakájából kibontakozik vasárnap reggel. Minden ugyanolyan mint máskor és mégis egészen más. Az utcán járó emberek jól ismert arca valami új vonást hordoz. A paróchián ugyanazon munka folyik, mégis másként lélegzik az öreg ház. A toronyóra ugyanolyan érczengéssel üti az idő jelzését, mégis más hangon beszél. A paplak siettetett munkautemének zaját csendesíti a papné halk szava. A szobákban csendesebb a járás. Az ágyak mellé készített székekről eltűnik a vasárnapi tiszta fehérnemű. Elhalkul a gyermekek vitázása, kacagásuk mosolygássá szelidül. Mindez pedig azért, mert a dolgozószoba csendességében igehirdetésre készül Isten szolgálja.

A lekipásztor csendes imádkozás után magára ölti papi köntösét, kebléhez szorítja bibliáját s elindul a sekrestyébe.

Luther bekeretezett sekrestye-imádsága elé lép és halkan imádkozza: „Uram, Istenem, Te engem az egyházban püspökké és lelkészé rendeltél. Te látod, mennyire tehetetlen vagyok ilyen nagy és nehéz hivatal jó betöltésére és ha Te nem tanácsoltál volna engemet, akkor már régesrégén mindent elrontottam volna. Azért Hozzád folyamodom. Szíves készséggel adom és hajlítom számat és szívemet: készen vagyok, hogy a népet tanítsam, magam is készen vagyok, hogy mindig tanuljak, igéddel sáfárkodjam és arról szorgalmasan gondolkodjam. Használj fel eszközöddül kegyes Uram, ugyan el ne hagyj engemet, mert ha magamra vagyok, akkor könnyen mindent elrontok.“

Vége van a prédikációnak. Az igehirdető alázatosan, elégedetlenül, összetörtén lejön a szószékről. Hálaímadást mond, de szavaiban a hűtlen szolga bűnbánata sír, ki a kapott arany-pénz helyett csak rézpénzt osztott szét. Könyörgő tekintete néma esdeklésként hull Isten lábaihoz. Azután lehajtja fejét s elnémult ajakkal, csendesen várja, hogy örök Küldője tanulsággal, fogadalommal, vágyódással, a Szentlélek világosságával előkészítse a következő prédikációra.

Ennek az imádságnak örök magja Krisztus főpapi imájának ez a mondata: „Ama beszédeket, amelyeket nékem adtál, önékik adtam és ők befogadták.“

Téli menetrend.

Felelősség nélkül.)

Nyíregyházára érkezik. Honnan ?	Nyíregyházáról indul. Hová ?
5.57 Szolnok—Bp.	4.40 Szerencs
6.58 Nyiradony	6.09 Mátészalka
7.06 Vásárosnamény	6.11 Debrecen
7.06 Tiszapolgár	6.24. Ungvár
7.11 Ungvár	7.25 Tiszapolgár
7.18 Mátészalka	7.29 Szolnok—Bp. sinautó
7.24 Szerencs	7.35 Vásárosnamény
9.24 Debrecen	7.58 Debrecen
12.38 Szerencs	8.25 Nyiradony
12.41 Bp.—Szolnok gyors	9.40 Szerencs
14.15 Nyiradony	12.45 Debrecen
16.00 Mátészalka	13. 19 Szerencs
16.10 Szerencs	13.22 Záhony
16.16 Debrecen	13.27 Vásárosnamény
15.47 Vásárosnamény	13.30 Mátészalka
17.04 Záhony	16.29 Szerencs
17.17 Tiszapolgár	17.20 Ungvár
19.40 Vásárosnamény	17.23 Szolnok—Bp. gyors
19.45 Ungvár	17.26 Tiszapolgár
19.55 Debrecen	18.12 Nyiradony
19.58 Mátészalka	20.22 Bp.—Szolnok
20.01 Szerencs	20.29 Mátészalka
22.51 Bp.—Szolnok sinautó	20.35 Vásárosnamény

Helyszüke miatt

több rovatunk és cikkünk kimaradt

ebből a számból.

Most jelent meg:

**Korszerű bibliaértelmezés !
Szakszerű és népszerű !**

**Magyar és keresztyén
sorskérdések !**

Lic. Dr. **Karner Károly**: „Isten Igazsága“ (Pál apostol levele a Rómabeliekhez), kedvezményes ára füzvé 5.20 P, kötve 6. 80. P.

Dr. **Kiss Jenő**: „A megigazulás útja: törvény vagy evangélium“ (Pál apostol levele a Galáciabeliekhez,) kedvezményes ára 1.50 P.

Lic. Dr. **Karner Károly**: „Evangélium, magyarság“, kedvezményes ára 5.20 P.

Scholz László: „Jézus Krisztus“, kedvezményes ára 1.— P.

Rendelje meg !

A könyveket a pénz előzetes árának beküldése mellett, vagy utánvétellel szállítja a Keresztyén Igazság, Sopron.